

DZIAŁALNOŚĆ SĄDÓW POWSZECHNYCH

w 2003 r.

ANALIZA STATYSTYCZNA

1. ANALIZA OGÓLNA

W roku 2003 w sądach powszechnych zarejestrowano 9 521 tys. spraw i jest ona większa od analogicznej liczby z roku 2002 o 824 tys., to jest o 9,5%.

Pozostałość spraw niezakończonych w roku 2002 wynosiła 2 279 tys., wobec czego sądy miały do załatwienia w 2003 roku łącznie 11 800 tys., spraw więcej niż w roku 2002 o 858 tys.

Zarówno liczby jak i wskaźniki dynamiki z ostatnich dziesięciu lat prezentowane są w tablicy 1 i wykresie 1.

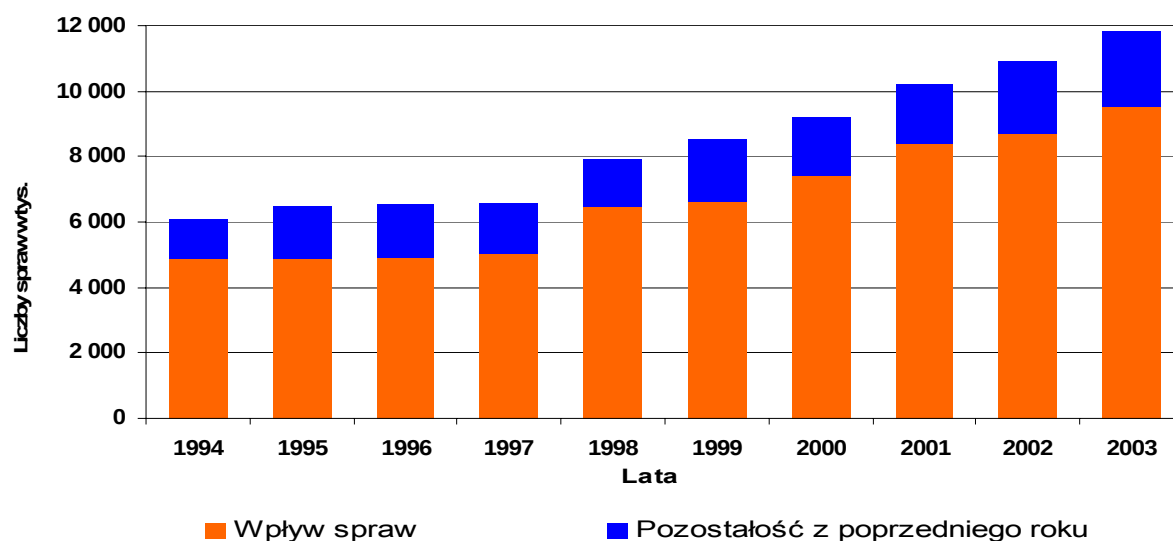
Tablica 1. Sprawy do załatwienia w sądach powszechnych

Lata	Pozostałość z poprzedniego roku	Wpływy spraw w danym roku	Sprawy do załatwienia (pozostałość z roku poprzedniego i wpływ w danym roku łącznie)
w liczbach bezwzględnych (w tys. spraw)			
1994	1 209	4 868	6 077
1995	1 557	4 894	6 451
1996	1 609	4 938	6 547
1997	1 534	5 018	6 552
1998	1 499	6 446	7 945
1999	1 894	6 614	8 508
2000	1 771	7 415	9 186
2001	1 824	8 392	10 216
2002	2 245	8 697	10 942
2003	2 279	9 521	11 800

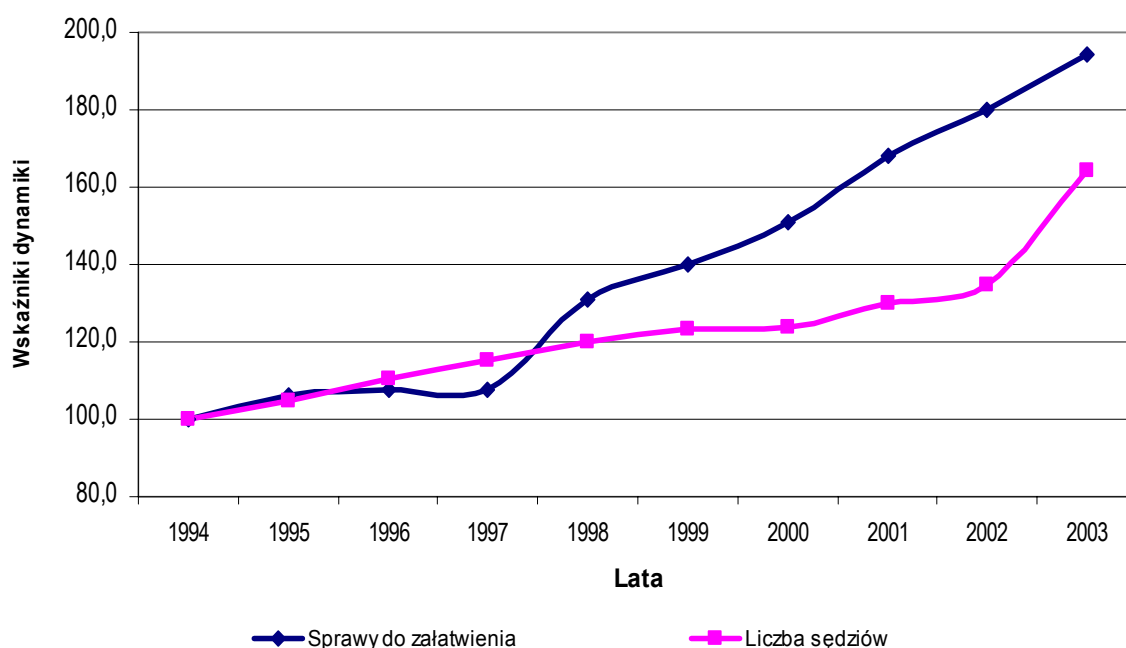
Tablica 1. Sprawy do załatwienia w sądach powszechnych (dok.)

Lata	Pozostałość z poprzedniego roku	Wpływy spraw w danym roku	Sprawy do załatwienia (pozostałość z roku poprzedniego i wpływ w danym roku łącznie)
wskaźniki dynamiki 1994 = 100			
1995	128,8	100,5	106,2
1996	133,1	101,4	107,7
1997	126,9	103,1	107,8
1998	124,0	132,4	130,7
1999	156,7	135,9	140,0
2000	146,5	152,3	151,2
2001	150,9	172,4	168,1
2002	185,7	178,7	180,1
2003	188,5	195,6	194,2
wskaźniki dynamiki rok poprzedni = 100			
1996	103,3	100,9	101,5
1997	95,3	101,6	100,1
1998	97,7	128,5	121,3
1999	126,4	102,6	107,1
2000	93,5	112,1	108,0
2001	103,0	113,2	111,2
2002	123,1	103,6	107,1
2003	101,5	109,5	107,8

Wykres 1. Sprawy do załatwienia w sądach powszechnych

**Wykres 2. Sprawy do załatwienia oraz liczba sędziów w sądach powszechnych
(wskaźniki dynamiki 1994 = 100)**

Analizując dynamikę wpływu spraw przez ostatnie dziesięć lat zauważyć należy dwa lata, w których wzrost ten był znaczący: w 1998 roku gdy rozpoczęły działanie rejestry: Krajowy Rejestr Sądowy i Rejestr Zastawów, a także Rejestr Dłużników Niewypłacalnych, a w 2002 roku – gdy sądownictwo powszechne przejęło rozpatrywanie spraw wykroczeniowych wcześniej przypisanych do kolegów ds. wykroczeń, quasi-sądownictwa administracyjnego.

Z analizy danych w Tablicy 1. wynika inny ciekawy wniosek: tempo wzrostu liczby spraw do załatwienia (wpływy i pozostałości łącznie) jest od trzech lat wyższe niż wpływu spraw, co oznacza, że zmniejszają się pozostałości, a to z kolei świadczy o coraz szybszym tempie wykonywania zadań sądownictwa.

Wyraźnie widać to w analizie danych w Tablicach I i II prezentujących ogólne liczby wpływu, załatwień i pozostałości spraw, a także odniesienie liczby załatwień do liczby wpływu, tzw. wskaźnika opanowani wpływu.

Poniżej przedstawia się liczby i wskaźniki struktury i dynamiki wpływu spraw według dziedzin prawa za lat dziesięć.

Tablica 2. Wpływ spraw według rodzajów

RODZAJE SPRAW	1999	2000	2001	2002	2003
w liczbach bezwzględnych (w tysiącach)					
OGÓŁEM^{a)b)}	6 614	7 415	8 392	8 697	9 521
Karne ^{c)}	881	1 081	1 543	1 862	2 027
Cywilne ^{a)b)}	3 532	3 903	4 018	4 198	4 777
w tym księgi wieczyste	2 110	2 107	2 065	2 035	2 301
Rodzinne ^{b)}	886	925	964	945	981
Pracy	208	252	352	333	401
Ubezpieczeń społecznych	262	365	447	302	286
Gospodarcze	846	888	1 069	1 058	1 049
w tym:					
Rejestrowe razem ^{d)}	479	440	488	431	466
w tym:					
Rejestr Zastawów ^{d)}	374	322	236	201	190
Krajowy Rejestr Sądowy ^{d)}	x	x	239	226	272
wskaźniki struktury					
OGÓŁEM^{a)b)}	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Karne ^{c)}	13,3	14,6	18,4	21,4	21,3
Cywilne ^{a)b)}	53,4	52,6	47,9	48,3	50,2
w tym księgi wieczyste	59,7	54,0	51,4	48,5	48,2
Rodzinne ^{b)}	13,4	12,5	11,5	10,9	10,3
Pracy	3,1	3,4	4,2	3,8	4,2
Ubezpieczeń społecznych	4,0	4,9	5,3	3,5	3,0
Gospodarcze	12,8	12,0	12,7	12,2	11,0
w tym:					
Rejestrowe razem ^{d)}	56,6	49,5	45,7	40,7	44,4
w tym:					
Rejestr Zastawów ^{d)}	44,2	36,3	22,1	19,0	18,1
Krajowy Rejestr Sądowy ^{d)}	x	x	22,4	21,4	25,9

Tablica 2. Wpływ spraw według rodzajów (dok.)

RODZAJE SPRAW	2000	2001	2002	2003
wskaźniki dynamiki^{*)} 1999 = 100				
OGÓŁEM^{a)b)}	112,1	126,9	131,5	144,0
Karne ^{c)}	122,7	175,1	211,4	230,1
Cywilne ^{a)b)}	110,5	113,8	118,9	135,2
w tym Ksiąg Wieczystych	99,9	97,9	96,4	109,1
Rodzinne ^{b)}	104,4	108,8	106,7	110,7
Pracy	121,2	169,2	160,1	192,8
Ubezpieczeń społecznych	139,3	170,6	115,3	109,2
Gospodarcze	105,0	126,4	125,1	124,0
w tym:				
Rejestrowe razem	91,9	101,9	90,0	97,3
w tym:				
Rejestr Zastawów	86,1	63,1	53,7	50,8
Krajowy Rejestr Sądowy	x	100,0	94,6	113,8
wskaźniki dynamiki^{*)} rok poprzedni = 100				
OGÓŁEM^{a)b)}	112,1	113,2	103,6	109,5
Karne ^{c)}	122,7	142,7	120,7	108,9
Cywilne ^{a)b)}	110,5	102,9	104,5	113,8
w tym Ksiąg Wieczystych	99,9	98,0	98,5	113,1
Rodzinne ^{b)}	104,4	104,2	98,0	103,8
Pracy	121,2	139,7	94,6	120,4
Ubezpieczeń społecznych	139,3	122,5	67,6	94,7
Gospodarcze	105,0	120,4	99,0	99,1
w tym:				
Rejestrowe razem	91,9	110,9	88,3	108,1
w tym:				
Rejestr Zastawów	86,1	73,3	85,2	94,5
Krajowy Rejestr Sądowy	x	x	94,6	120,4

a) Od 1992 r. do spraw cywilnych zaliczono sprawy ksiąg wieczystych

b) W 1991 r. nastąpiła zmiana właściwości rzeczowej sądów w sprawach o rozwód

c) i wykroczeniowe od 17 X 2001 roku

- d) Odsetek spraw rejestrowych razem oraz rodzaje rejestrów odnoszą się do spraw gospodarczych
- e) dane z roku 1998 = 100
- f) dane z roku 2001 = 100
- * Wskaźniki dynamiki do roku 1999 obliczone w tej tablicy mogą różnić się od odsetek obliczonych w tablicy I i II niniejszej Statystyki Sądowej i Penitencjarnej, z uwagi na duże wartości liczb podlegających zaokrągleniu.

We **wpływie spraw** największy udział mają sprawy wieczysto-księgowe – 24,2% mimo systematycznego zmniejszania się, np. w 1999 r. – 31,9%, w 2000 roku – 28,4%, w 2001 – 24,6%.

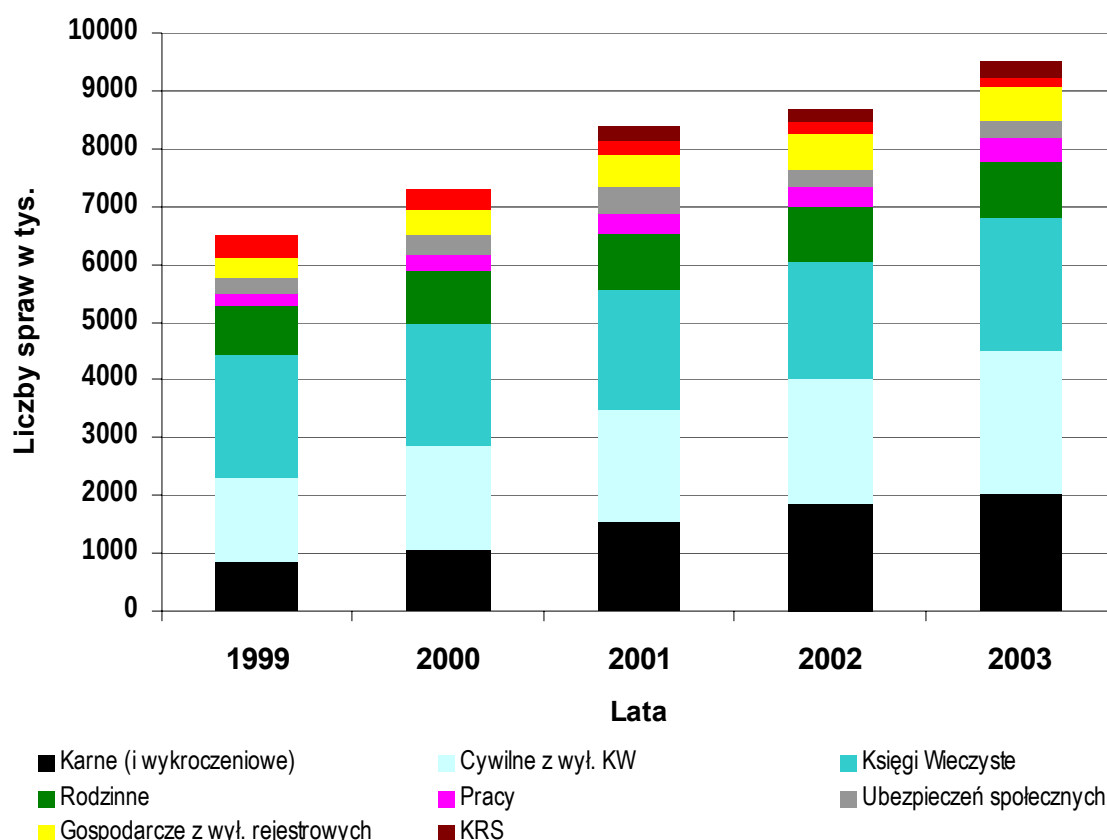
Drugą grupę we wpływie spraw stanowią sprawy karne wraz z wykroczeniowymi – 21,3%. Znacznie wzrosła liczb spraw cywilnych nakazowych i upominawczych (o 16,2%) i zajmuje trzecie miejsce w strukturze wpływu spraw – 10,3%.

Systematycznie zmniejsza się udział spraw rodzinnych, natomiast spraw z zakresu ubezpieczeń społecznych i z zakresu prawa pracy do 2001 roku wzrastał, aby w 2002 i 2003 roku – zdecydowanie obniżyć się.

Sprawy gospodarcze charakteryzują się zdecydowanym wzrostem wpływu, jednak należy mieć na uwadze, że w roku 1998 wpływ ten zasilony był znaczącą liczbą nowych spraw – dotyczących rejestru zastawów, a w roku 2001 – sprawami Krajowego Rejestru Sądowego, którego udział w 2003 roku wyniósł 2,9%, a wzrost wpływu spraw był o 20,6% większy w porównaniu z rokiem 2002.

Udziały poszczególnych rodzajów spraw w ogólnej liczbie spraw zilustrowane są wykresem.

Wykres 3. Wpływ spraw według rodzajów

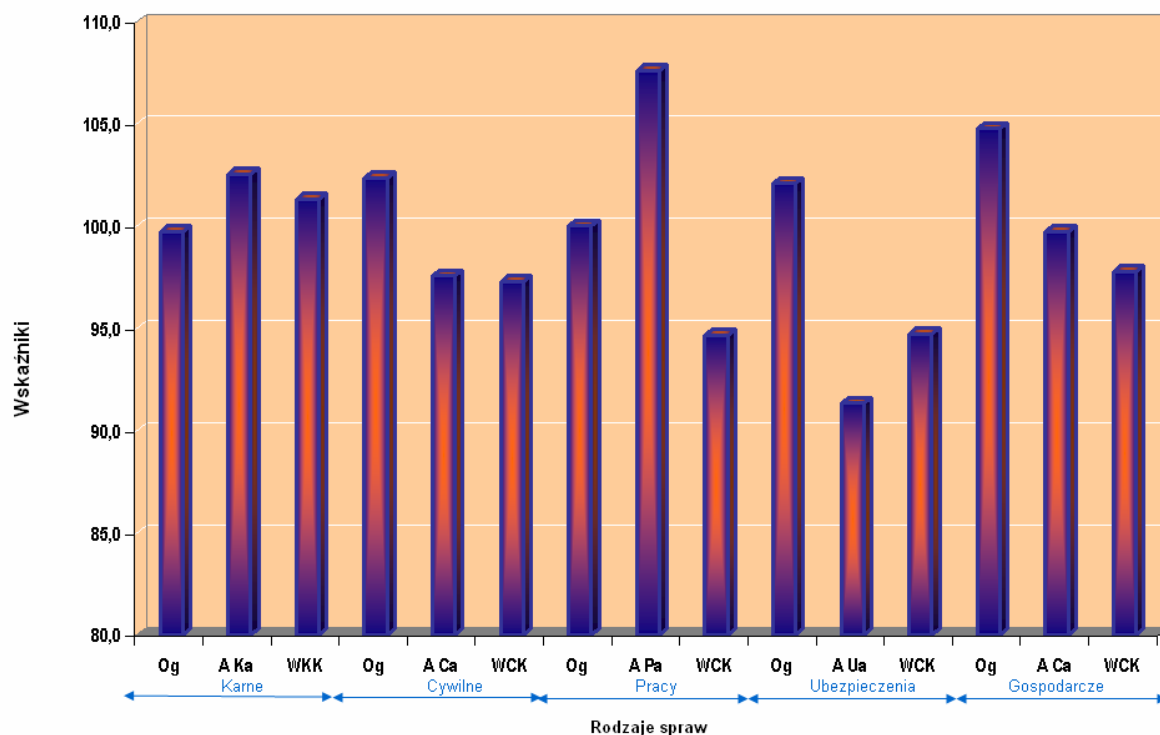
Liczba **załatwionych** spraw w 2003 r. wyniosła 9 680 tys. i jest większa od liczby załatwień w 2002 r. o 975 tys. (11,2%), a także jest większa od wpływu o 158 tys., a zatem wskaźnik opanowania wpływu wynosi 101,7% (w 2002 wyniósł 100,1). Pozostałości na koniec roku w porównaniu z danymi za 2002 rok zmniejszyły się o 6,9%. Wskaźniki te są jednak bardzo zróżnicowane na różnych szczeblach sądowych i różnych rodzajach spraw.

Odniesienie załatwień spraw do wpływu (**opanowanie wpływu**) ilustrują następujące wskaźniki: w sądach apelacyjnych 97,6 (w 2002 r. - 93,5, 90,4 w 2001), okręgowych 101,9 (w 2002 r. - 105,6, w 2001 roku - 100,4) i w sądach rejonowych 101,7 (w 2002 r. - 99,5, w 2001 roku - 93,8).

Wskaźniki poprawiły się we wszystkich sądach, chociaż nierównomiernie.

W sądach apelacyjnych wskaźnik opanowania wpływu kształtuje się na wyrównanym poziomie, przy czym najniższy - 92,6 (w 2002 r. – 81,2) jest w sprawach z zakresu ubezpieczenia społecznego.

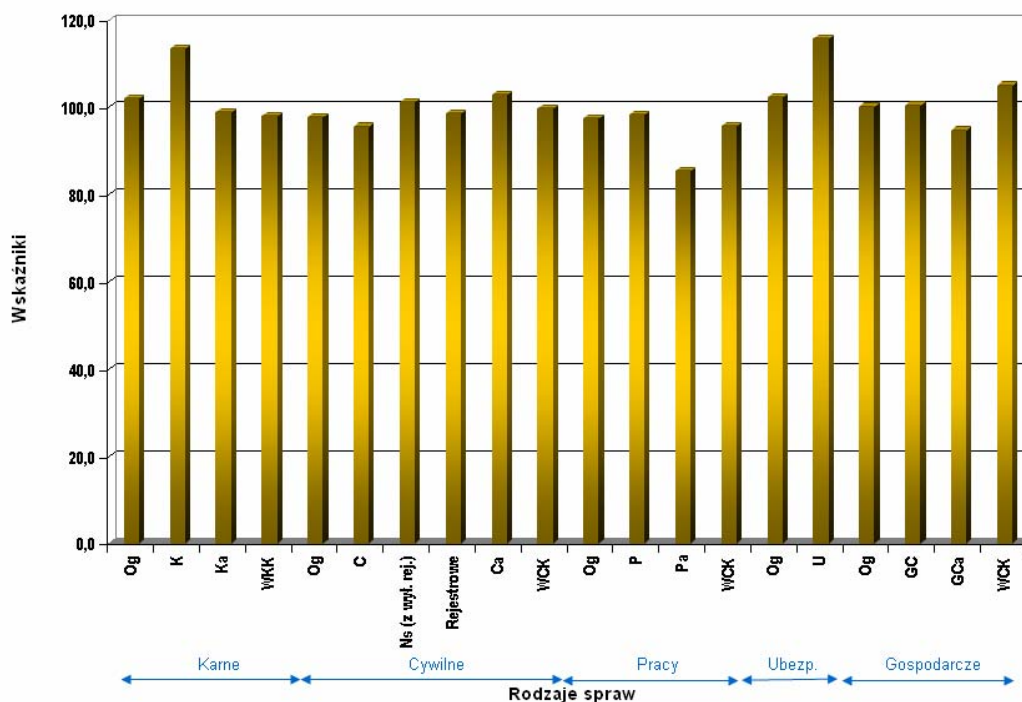
Wykres 4. Wskaźniki opanowania wpływu w sądach apelacyjnych w 2003 roku

W sądach okręgowych ogólny wskaźnik opanowania wpływu spraw (tj. odniesienia załatwień do wpływu) jest wyższy w roku 2003 niż w roku 2002.

Znaczący, wskaźnik w sprawach dotyczących ubezpieczeń społecznych jest wynikiem przeniesienia właściwości rzeczowej na szczebel rejonowy. W efekcie zdecydowanie zmniejszył się wpływ, a więc uzyskano możliwości załatwienia większej liczby spraw.

Wykres 5. Wskaźniki opanowania wpływu w sądach okręgowych w 2003 roku

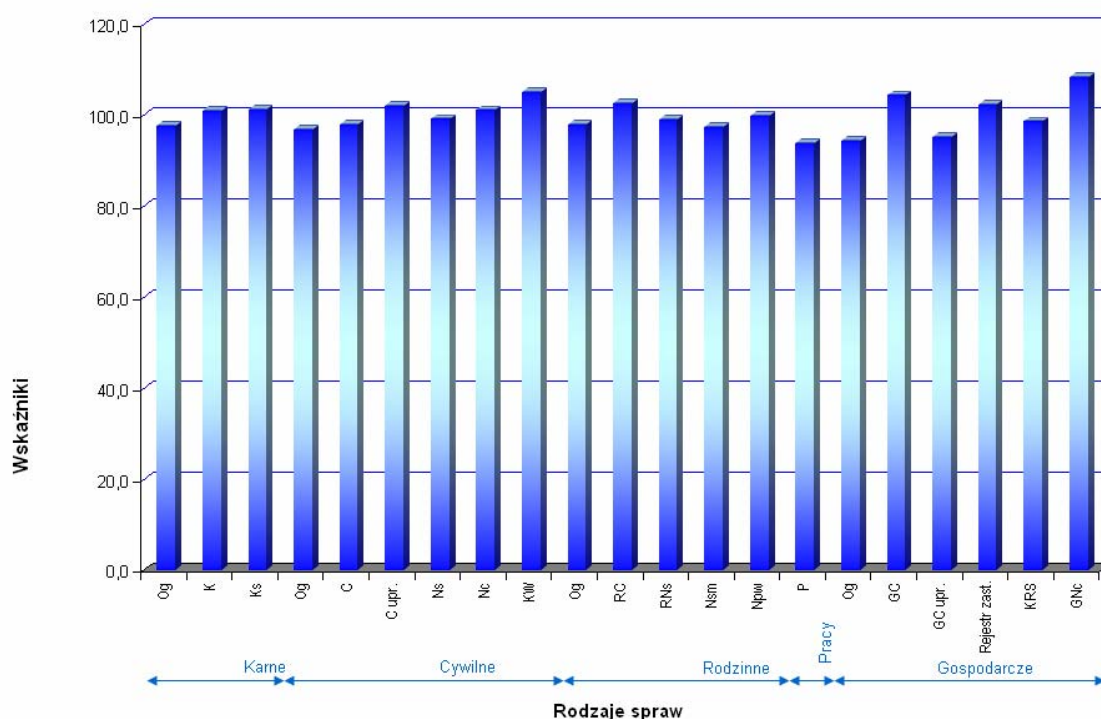
W sądach rejonowych ogólny wskaźnik w porównaniu z 2002 rokiem wzrósł do 101,7 (w 2002 r. - 99,5, w 2001 r. wyniósł 93,8). Analogicznie: wzrósł wskaźnik opanowania wpływu w sprawach karnych i wykroczeniowych do 102,7 (z 82,5 w 2001 r. do 95,4 w 2002 roku) a także – w sprawach karnych wpisywanych do rep. K (akty oskarżenia) z 94,2 do 100,8.

Wskaźnik w sprawach cywilnych wzrósł i wynosi 102,2 (w 2002 r. - 101,4%), w zasadniczej mierze dzięki sprawom dotyczącym szkód geologicznych i górniczych (CG-G) – 106,2 i sprawom wieczystoksięgowym (wskaźnik 105,1). Wpływy spraw rodzinnych zostały opanowane w 100,1%, mimo iż w poszczególnych dziedzinach różnice są zarówno w górę (sprawy procesowe 102,6 (w 2002 r. - 100,3) jak i w dół (nieprocesowe 99,0 i opiekuńcze 97,3).

Zwraca uwagę najniższy wskaźnik opanowania wpływu w sprawach z zakresu ubezpieczenia społecznego – 89,6 (w 2002 r. - 61,2%).

W sprawach gospodarczych załatwienia były także większe od wpływu, co oznacza opanowanie wpływu w wymiarze 103,1.

Wykres 6. Wskaźniki opanowania wpływu w sądach rejonowych w 2003 roku

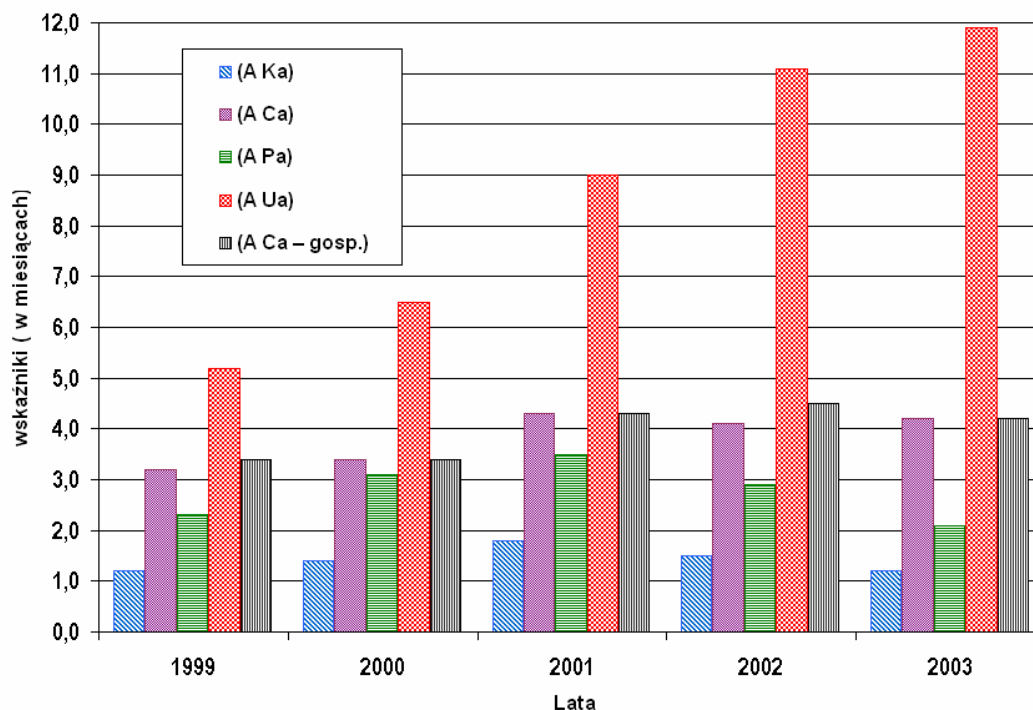

Spraw niezalutwionych (pozostałości) na koniec roku 2003 było tylko o 6,9% mniej niż w roku 2002, przy czym – na co wskazywał wskaźnik opanowania wpływu – dynamika ta była różna na poszczególnych szczeblach sądów: w sądach apelacyjnych pozostałość wzrosła o 7,7%, w sądach okręgowych – zmniejszyła się o 5,6%, a w sądach rejonowych – wzrosła o 7,3%.

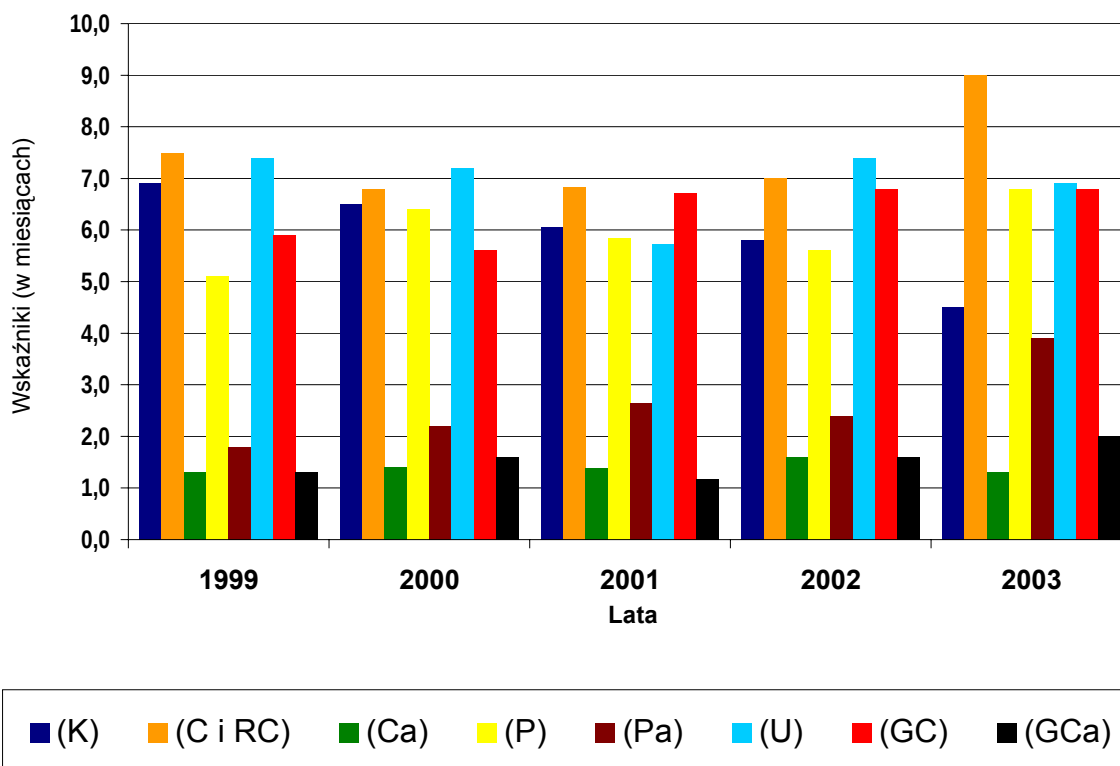
Ilustracją pozostałości są tzw. wskaźniki trwania postępowania (wskaźniki pozostałości), które w zasadzie zmniejszyły się lub pozostały na takim samym poziomie we wszystkich rodzajach sądów, z niewielkim wahaniami w górę w niektórych kategoriach spraw.

Zarówno wskaźniki opanowania wpływu jak i pozostałości w wybranych rodzajach spraw są zilustrowane wykresami.

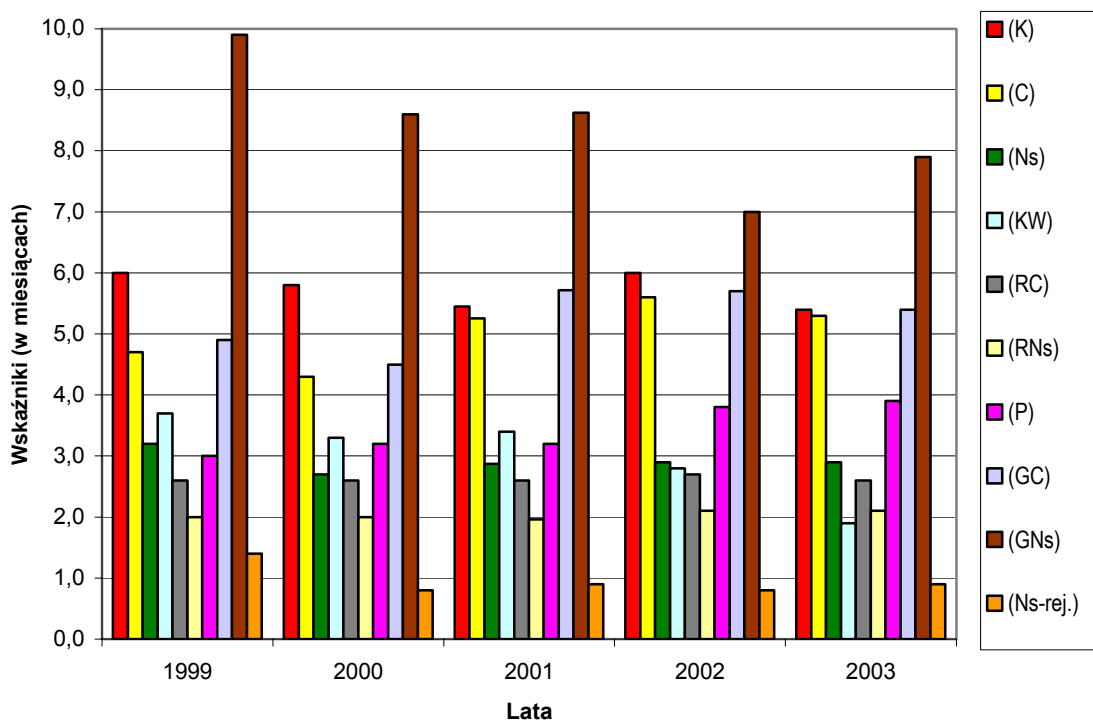
Wykres 7. Wskaźniki pozostalności w sądach apelacyjnych

Wykres 8. Wskaźniki pozostalności w sądach okręgowych

Wykres 9. Wskaźniki pozostałości w sądach rejonowych

Dużym zakresem czynności zajmuje się **notariat**. W 2003 roku zawarto 1 273 tys. aktów notarialnych (w 2002 r. – 1 146 tys.), dokonano ok. 4,1 mln (w 2002 r. - 3,5 mln) innych czynności, w zasadzie - poświadczeń. Spośród aktów notarialnych największa liczba dotyczyła sprzedaży nieruchomości: rolnych – 84 tys., innych nieruchomości 270 tys., darowizn nieruchomości 133 tys. i testamentów – 82 tys. (w 2002 r. – 84 tys.)

2. ANALIZA WPLYWÓW I ZAŁATWIEŃ SPRAW WEDŁUG RODZAJÓW

2.1. SPRAWY KARNE I WYKROCZENIOWE

Do sądów powszechnych wszystkich szczebli w 2003 roku wpłynęło łącznie 2 027 tys. spraw karnych i wykroczeniowych, o 165 tys. więcej (o 8,9%) niż w roku 2002. Załatwionych zostało 2 071 tys. spraw, więcej o 44 tys. niż wynosił wpływ, i o 283 tys. więcej (o 15,8%) niż w roku poprzednim. Pozostałość wynosi 492 tys. spraw (o 8,5% mniej w porównaniu z 2001 rokiem).

W sądach apelacyjnych wpływ spraw karnych w 2003 roku wyniósł 27,2 tys. W porównaniu z rokiem 2002 był wyższy o 267 spraw (o 1,0%), załatwionych zostało 27,2 tys. spraw, więcej niż wpłynęło, na skutek czego pozostałość zmniejszyła się o 0,4 % i wynosi 2,4 tys. spraw. Wskaźnik opanowania wpływu wyniósł 100,0% i był wyższy od wskaźnika w 2002 r. (99,4%), a to oznacza, że pozostałości spraw zmniejszyły się. Wskaźnik pozostałości w sprawach apelacyjnych (A Ka), wzrastał do 2001 r. do poziomu 1,8 mies., aby w latach 2002 obniżyć się do 1,5 mies., a w 2003 r. do 1,2 mies.

Apelacje stanowiły 16,5% wpływu (w 2002 r. – 16,6% wpływu), zażalenia 23,0 % (w 2002 r. – 25,5%).

Sprawy karne stanowią 26,7% (w 2002 r. stanowiły 28,0%) wpływu spraw w sądach apelacyjnych.

Kasacji karnych wpłynęło 2 029 (w 2002 r. – 2 086 spraw), 625 zostało niezadowolonych (w 2002 r. – 652 sprawy).

Do sądów okręgowych wpłynęło 321 tys. spraw karnych (w 2002 r. – 300 tys.), które stanowią 3,4% ogólnego wpływu spraw w Polsce, a 15,8% wpływu spraw karnych w Polsce. (W 2002 roku odpowiednio udziały stanowiły 3,5% i 16,1%, a więc zmniejszyły się. Wpływ był większy o 20 tys. tj. 6,8% od wpływu w roku 2002.

Spraw pierwszej instancji (K) wpłynęło 10,0 tys. o 4,8 % mniej od wpływu w roku 2002. Załatwiono znacznie większą liczbę spraw niż wpłynęło, zatem pozostałość zmniejszyła się w porównaniu z rokiem 2002 o 26,2%. Wskaźnik trwania postępowania jest niższy od wskaźnika w 2002 roku i wynosi 4,5 mies. (w 2002 r. – 5,8 mies.); systematycznie

zmniejsza się od 1997 roku, w którym wynosił 8,0 mies. Rosnący wskaźnik opanowania wpływu potwierdza powyższe, zarówno w liczbach ogółem jak i według repertoriów.

Spraw drugoinstancyjnych wpłynęło w 2003r. – 95,8 tys. (w 2002 r. – 91,8 tys.), zatem o 4,4% więcej niż w 2002 r. Załatwiono 95,0 tys. spraw (więcej o 5,6 tys., tj. o 6,2%). Wpływ nie został opanowany i w związku z tym pozostałości spraw niezakończonych wzrosły: w sprawach apelacyjnych – o 5,0 %, a w sprawach zażaleniowych – o 11,8 %. Trend wskaźnika czasu postępowania w sprawach apelacyjnych jest rosnący: w 1997 r. – 1,7 mies., w 2001 r. – 2,9 mies., a w 2002 – 3,3 mies. i w 2003 r. – 3,3 mies., natomiast w sprawach zażaleniowych pozostaje na poziomie poniżej miesiąca.

Sądy okręgowe rozpatrują sprawy dot. unieważnienia wyroków wobec osób represjonowanych. Wpływ spraw wyniósł 230 (o 58 mniej niż w 2002 r.), znacznie również zmniejszył się wpływ spraw o odszkodowania z tego samego tytułu – wyniósł 1 121 (w 2002r. – 1 311, w 2001 r. – 1 763, w 2000 r. – 2 407 spraw, w 1999 r. – 5 129 spraw). Prawomocnie zasądzono odszkodowanie wobec 1 522 osób (mniej o 470 osób) na łączną kwotę 38 076 477 zł, (w 2002 r. – 50 805 193 zł., w 2001 r. – 67 262 712 zł).

Wpłynęło 8 140 kasacji karnych, tj. o 192 więcej niż w 2002 roku, pozostało niezakończonych 2 333, tj. o 8,0 % więcej niż niezakończonych w 2002 r.

Do sądów okręgowych wpływały również inne sprawy: w zakresie nadzoru sądowego nad postępowaniem przygotowawczym i zażaleń na postanowienia wydane w postępowaniu wykonawczym, odpowiednio 6 005 i 21 372 spraw (w 2002 r. – 6 908), rozpatrzyły wnioski o kontrolę i utrwalenie treści rozmów telefonicznych (art. 237 kpk), z których zarządziły je lub zatwierdziły 142 w 2003 (w 2002 r. – 136, w 2001 r. 151). Znaczącą liczbą jest także liczba spraw penitencjarnych – wpływ wyniósł 134 tys. (więcej od 2001 r. o 9 tys.)

W sądach okręgowych 260 osoby oskarżone zgłosiły wnioski o dobrowolne poddanie się karze (art. 387 kpk), (w 2002 r. – 172, w 2001 r. – 203 osoby).

Informacja o odszkodowaniach w trybie art. 552 kpk za niesłuszne tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie wskazuje 160 osób i sumę 2 638 334 złotych (w 2002 r. 108 osób i 1 276 655 zł) i za niesłuszne skazania – 63 osoby i kwotę 1 101 426 zł (w 2002 r. 60 osób i kwotę 766 847 zł).

W 2003 roku do sądów okręgowych wpłynęły 606 sprawy apelacyjne i 289 spraw zażaleniowych dotyczących kodeksu karnego skarbowego (w 2002 r. odpowiednio – 683 i 236).

Ponadto sądy okręgowe rozpatrywały sprawy wykroczeń – apelacji wpłynęło 9 706, a zażaleń – 4 407; w 2002 r. odpowiednio – 6 898 i 2 408 przy czym należy mieć na uwadze, iż rok 2002 był faktycznie rokiem pierwszym, w którym sprawy te zaczęły wpływać jako odwołania od spraw w I instancji za okres od 17 października 2001 r.

W sądach rejonowych liczba spraw karnych i wykroczeniowych wzrosła o 9,4% i wynosiła w 2003 roku 1 679 tys. spraw (więcej o 145 tys.). W tej liczbie 523 tys. spraw podlegało rozpoznaniu wg przepisów o procesie (rep. K), więcej o 44 tys. od liczb z roku 2002, a 438 tys. było sprawami wykroczeniowymi (rep. W).

Załatwionych zostało 1 725 tys. spraw karnych i wykroczeniowych, o 17,8% więcej niż w 2002 r., i więcej o 45,9 tys. niż wpłynęło, zatem pozostałość zmniejszyła się o 9,6%. Wskaźnik opanowania wpływu wzrósł z 95,4% do 102,7%.

Wskaźnik pozostałości w sprawach K wyniósł 5,4 mies. (i jest na poziomie wskaźnika z roku 1998 i 2001). Wskaźnik dotyczący wykroczeń wynosi 3,4 mies. (w 2002 r. – 4,9, w 2001 r. – 2,0 mies.). Wskaźnik opanowania wpływu spraw wykroczeniowych wynosi 112,8 (w 2002 r. – 91,5) co wskazuje na zmniejszenie pozostałości aż o 31,6% do wartości 123,8 tys.

Wraz z wnioskami o ukaranie wpływają do sądów inne rodzaje wniosków związanych z wykroczeniami na podstawie kodeksu wykroczeń, a to m.in.: wnioski o uchylenie mandatu – 4 313, pisma i czynności dotyczące zatrzymanych praw jazdy – 8 587.

Do sądów rejonowych wpłynęło 18 054 wniosków (w 2002 r. – 9 160) z prokuratur o dobrowolne poddanie się karze (art. 335 kpk), a także 42 402 (w 2002 r. – 36 250) osób złożyło takie wnioski w sądzie (w trybie art. 387 kpk). Wydano 53 864 (w 2002 r. – 42 236) orzeczenia.

W ramach postępowania mediacyjnego załatwiono 1 858 sprawy (w 2002 r. – 1 021), z których ugodą zakończyło się 1 108, (w 2002 r. – 597), przy czym m.in. w 135 wypadkach było to zadośćuczynienie lub odszkodowanie dla pokrzywdzonego, 417 dotyczyło przeproszenia pokrzywdzonego.

W zakresie kontroli i utrwalania treści rozmów telefonicznych sądy rejonowe zarządziły taką kontrolę w 235 (w 2002 r. – 128) wypadkach, a w 84 – sądy zatwierdziły zarządzenia prokuratora w sprawach niecierpiących zwłoki. W roku 2002 – 183.

W 2003 r. sądy rejonowe miały do załatwienia jeszcze 98 spraw przekazanych do rozpoznania z kolegiów do spraw wykroczeń na podstawie art. 508 § 1 kpk i 635 spraw odwoławczych od orzeczeń kolegiów do spraw wykroczeń, które z dniem 16 października 2001 r. zostały zniesione.

Wpływ spraw w ramach sprawowanego nadzoru nad postępowaniem przygotowawczym wyniósł 116 792 sprawy (w 2002 r. – 105492).

W 2003 roku do sądów rejonowych wpłynęło 29 655, a w 2002 r. – 27 695 spraw o przestępstwa i 16175, a w 2002 r. – 18 527 – o wykroczenia z kodeksu karnego skarbowego; 101,5 % spraw z wpływu zostało załatwione (w 2002 r. – 97,9%).

2.2. SPRAWY CYWILNE

W 2003 roku do sądów wszystkich szczebli i instancji wpłynęło 4 777 tys. spraw cywilnych, o 13,8 % więcej niż w roku 2002 (4 198 tys.).

W tej liczbie dominują sprawy wieczystoksięgowe stanowiące 48,2% ogólnej liczby spraw cywilnych (w 2002 r. – 48,5%, w 2001 r. – 51,4%, w 2000 r. – 54,0%), a 24,2% ogólnej liczby spraw wpływających do sądów w Polsce (w 2002 r. – 23,4%).

Załatwiono 4 870 tys. spraw cywilnych, co w porównaniu z rokiem poprzednim stanowi wzrost o 14,7%, a także więcej o 1,9% spraw niż wpłynęło, zatem pozostałość zdecydowanie zmniejszyła się i wynosi 1 023 tys. spraw, mniej o 7,9 % od stanu z 2002 roku. Wskaźnik opanowania wpływu wynosi 102,2%, podczas gdy w roku 2002 wyniósł 101,4.

W sądach apelacyjnych wpływ spraw cywilnych wzrósł w 2003 r. o 10,7% w porównaniu z wpływem w 2002 r. i wynosi 29,2 tys., w 2002 r. – 26,4 tys. Załatwiono 29,0 tys. spraw, a więc więcej o 10,2% niż załatwiono w 2002 r. ale mniej niż wpłynęło w 2003 roku., na skutek czego pozostałość wzrosła o 5,3%. W sądach apelacyjnych nie opanowano wpływu w sprawach apelacyjnych i kasacyjnych, natomiast w sprawach zażaleniowych było wyższe o 0,6%. Sprawy zażaleniowe stanowiły w 2003 r. – 47,0% wpływu spraw cywilnych w sądach apelacyjnych (w 2002 r. – 46,5%).

Kasacji cywilnych wpłynęło 4 944 (w 2002 r. – 4 464), załatwiono 4 811, w związku z czym pozostałość wzrosła o 10,1% (o 133 sprawy). Analogicznie wzrósł wskaźnik opanowania wpływu, aczkolwiek nie przekroczył 100,0.

Wskaźnik pozostałości w sprawach dot. apelacji wyniósł 4,2 mies. i był niższy o 0,1 mies. od wskaźnika w roku 2002.

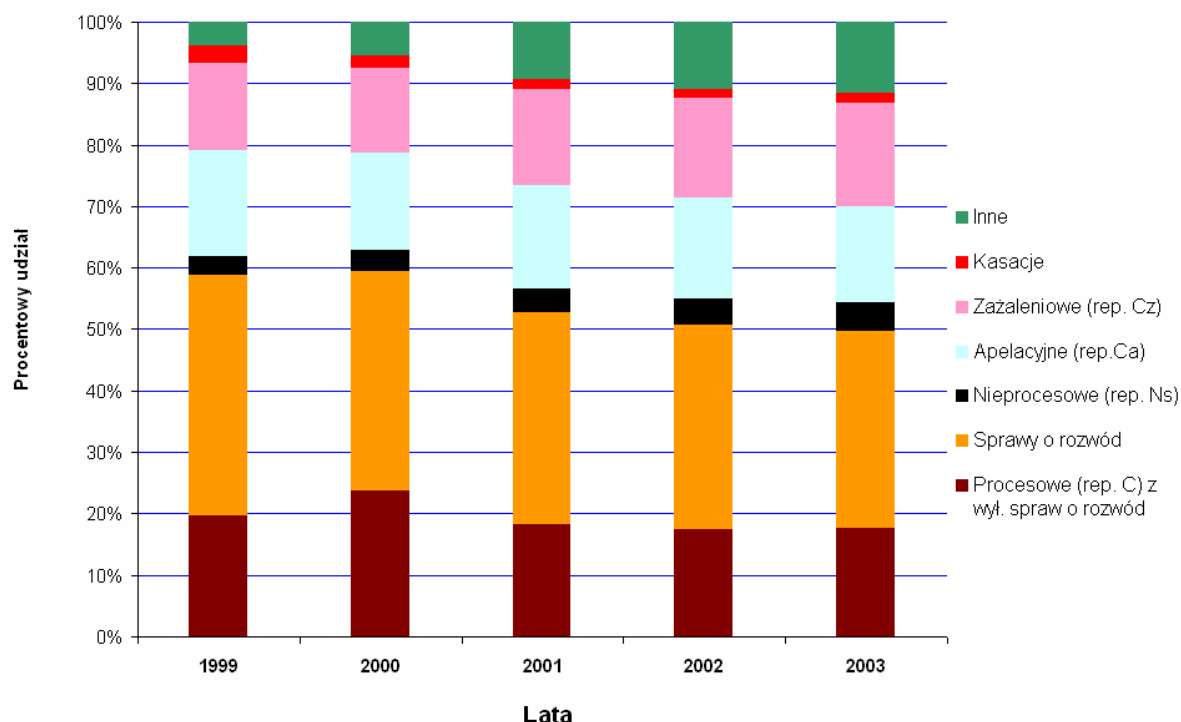
W sądach okręgowych ogólny wpływ spraw wzrósł o 7,7% i wyniósł 275 tys. (w 2002 r. – 255 tys.) Największą grupę stanowią sprawy procesowe pierwszej instancji (C) ich udział wynosi 48,7% (w 2002 – 49,7%). Wpływ był wyższy o 5,5%, natomiast załatwiono zdecydowanie mniej, tak że w efekcie wzrosła liczba spraw niezadowolonych o 8,3% i wynosi 80,4 tys., co stanowi 60,1% wpływu. W tych liczbach, zarówno wpływu jak i pozostałości dominujące znaczenie, mają sprawy o rozwód i o separację. Łącznie z pozostałymi z roku 2002 sprawami sądy okręgowe miały do załatwienia 129 130 spraw o rozwód i są porównywalne z danymi od 2001 roku. ustabilizowany udział spraw o rozwód w liczbie spraw cywilnych procesowych w sądach okręgowych jest efektem szybszego tempa wzrostu innych rodzajów spraw cywilnych, a nie zmniejszającego się tempa wpływu spraw o rozwód. W sprawach o separację poza sprawami w postępowaniu procesowym – 7 020 wpływały także sprawy w postępowaniu nieprocesowym: 661 spraw.

Ilustracją struktury wpływających spraw cywilnych są: tabela i wykres.

Tablica 3. Struktura wpływu spraw cywilnych w sądach okręgowych

RODZAJE SPRAW	1999	2000	2001	2002	2003
w liczbach bezwzględnych					
OGÓŁEM (w tys. spraw)	223,8	258,9	241,6	255,0	274,5
w odsetkach do ogółem					
Sprawy według repertoriów w tym:					
Procesowe (rep. C)	52,2	52,8	51,6	49,7	48,7
w tym sprawy o rozwód	66,6	60,0	64,6	65,6	64,6
Nieprocesowe (rep. Ns)	2,7	3,1	3,7	4,2	4,7
Rejestrowe (wykaz Ns-rej.)	11,1	11,1	2,2	2,0	1,9
Apelacyjne (rep. Ca) ^{a)}	15,3	14,0	16,5	16,1	15,2
Zażaleniowe (rep. Cz)	12,7	12,2	15,3	15,9	16,5
Dot. szkód geologicznych i górniczych (rep. CG-G)	0,2	0,2	0,1	0,1	0,2
Kasacje	2,5	1,9	1,6	1,4	1,6

Wykres 10. Udział poszczególnych rodzajów spraw cywilnych w liczbie ogółem w sądach okręgowych

Struktura spraw cywilnych według rodzajów jest ustabilizowana z niewielkimi wahnięciami o nieznaczący procent.

Kasacji cywilnych wpłynęło 4 336 (o 19,6% więcej niż w 2002 r. - 3625), załatwiono 4 318 spraw (o 17,4% więcej niż w 2002 roku, ale mniej niż wpłynęło), w związku z czym pozostałości wzrosły o 1,8% (tj. do liczby 1 046 spraw).

Do sądów rejonowych w 2003 r. wpłynęło 4 473,7 tys. spraw cywilnych, o 14,2% więcej niż w 2002 roku.

Sprawy procesowe występują w dwu trybach postępowania: zwykłym i uproszczonym. W trybie zwykłym wpłynęło 173,1 tys. spraw (o 11,3% więcej niż wyniósł wpływ w 2002 r.), a w trybie uproszczonym wpłynęło 66,2 tys. (w 2002 – 61,8 tys.). Łączny wpływ spraw procesowych wyniósł zatem 239,4 tys. i był o 10,1% większy od wpływu spraw w roku poprzednim. Załatwienia spraw w trybie zwykłym były niższe od wpływu o 3,8 tys., wobec czego pozostałość na koniec roku wzrosła o 5,2%, natomiast w trybie uproszczonym załatwiono 17,6 tys. spraw, więcej niż w roku ubiegłym, i więcej niż wpłynęło. Wpływ opanowano, zatem wskaźnik opanowania wyniósł 101,8.

W sprawach procesowych wskaźnik opanowania wpływu wyniósł 97,8, co oznacza że załatwiono mniej spraw niż wpłynęło.

Spraw nieprocesowych wpłynęło więcej o 4,4%, nakazowych i upominawczych – więcej o 16,2% (965 tys. spraw), wpływ spraw wieczystoksięgowych był większy o 13,1% (2 301 tys.). Opanowano wpływ spraw nakazowych i upominawczych, w związku z czym pozostałość zmniejszyła się o 10tys., załatwienia spraw wieczystoksięgowych, także były wyższe wobec czego pozostałość zmniejszyła się o 23,7%.

Z uwagi na opanowanie większości wpływu spraw zmniejszyły się liczby spraw niezadowolonych, a zatem i wskaźniki pozostałości, które zaprezentowane są w tabl. III i na wykresach. Ogólny wskaźnik opanowania wpływu spraw cywilnych w sądach rejonowych wynosi 102,2 , przy czym zdecydowany wpływ mają na to sprawy wieczystoksięgowe, a w tych sprawach wskaźnik opanowania wpływu wynosi 105,1%. (tabl. V)

2.3. SPRAWY RODZINNE

W 2003 roku do sądów rejonowych wpłynęło 981 tys. spraw; więcej o 3,9% spraw rodzinnych w porównaniu z danymi z roku 2002 (944 tys.). Dynamika wpływu była różna dla różnych rodzajów spraw; np. procesowych wpłynęło o 6,3% mniej, a nieprocesowych o 9,2% więcej.

Struktura wpływu spraw rodzinnych przedstawia się następująco

Tablica 4. Struktura wpływu spraw rodzinnych w sądach rejonowych

RODZAJE SPRAW	1999	2000	2001	2002	2003
w liczbach bezwzględnych					
OGÓŁEM (w tys. spraw)	886,2	925,5	964,0	944,5	981,4
w odsetkach do ogółem					
Sprawy według repertoriów					
Procesowe (RC)	28,8	27,6	26,9	25,7	23,1
Nieprocesowe (RNs)	7,7	7,8	7,7	8,4	8,8
Opiekuńcze (Nsm)	12,4	11,8	12,1	11,2	11,3
Nieletnich w postępowaniu					
- wyjaśniającym (Npw)	8,1	8,7	8,7	8,1	8,1
- opiekuńczo - wychowawczym (Now)	4,0	4,3	4,6	4,5	4,6
- poprawczym	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Pomoc sądowa (R Cps)	3,2	3,3	3,4	3,4	3,4
Posiedzenia wykonawcze	32,3	32,9	32,8	34,7	36,2

Wpływ spraw rodzinnych w 2003 r. w **sądach rejonowych** wzrósł o 3,9% w porównaniu do wpływu w roku 2002, przy czym zauważa się zwiększenie wpływu w sprawach nieprocesowych o 9,2% zmniejszenie – w sprawach procesowych (o 6,4%), zwiększanie wpływu spraw załatwianych na posiedzeniach wykonawczych - o 8,4%, co wiąże się ze wzrostem liczby spraw nieletnich.

Wśród spraw nieprocesowych wyodrębnioną grupę stanowią sprawy z ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, których wpływ w 2003 r. wyniósł 21 688 (w 2002 r. – 21 466) przy czym 416 spraw w 2003 r. dotyczyło osób małoletnich (w 2002 r. – 400).

Sądy rejonowe załatwiły o 4,3% spraw procesowych rodzinnych mniej niż w roku 2002, chociaż więcej niż wpłynęło, wobec czego pozostałość zmniejszyła się o 10,9% i wynosi 49 450 spraw. Wskaźniki pozostałości, tj. trwania postępowania pozostają w zasadzie na niezmiennym poziomie od roku 1999 (2,6 – 2,7), natomiast wzrosły wskaźniki opanowania wpływu.

Ewidencja spraw rodzinnych w sądach okręgowych i apelacyjnych obejmuje sprawy dotyczące rozwodów i separacji i omówiona jest w części dotyczącej sądów.

W tabl. 5 i na wykresie prezentowana jest dynamika wpływu spraw dotyczących nieletnich. Należy mieć na uwadze, że łączna liczba spraw nie jest ilustracją liczby nieletnich, stających przed sądem, ponieważ kolejne etapy postępowania, a więc opiekuńczo – wychowawczego (Now) lub poprawczego (Nk) są następstwem postępowania wyjaśniającego (Npw), tzn. sprawa nieletniego zawsze jest zaewidencjonowana w postępowaniu wyjaśniającym, w którym może być zakończona lub skierowana na posiedzenie opiekuńczo – wychowawcze, w czasie którego z kolei może być zakończona lub ewentualnie – może być przekazana do postępowania poprawczego. Z powyższego wynika, że liczba osób nieletnich stających przed sądem jest inna niż liczba spraw, przy czym jedna sprawa może dotyczyć kilku nieletnich lub ten sam nieletni występuje w kolejnych sprawach w związku z tymi samymi czynami karalnymi lub przejawami demoralizacji.

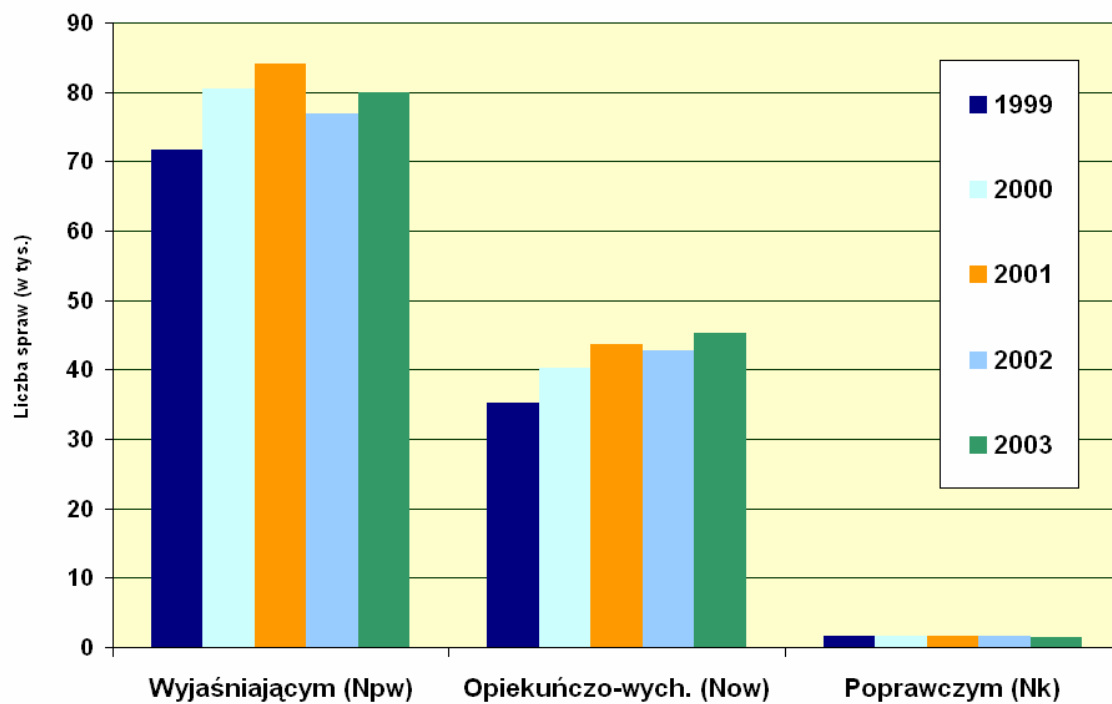
Ilustracją liczby nieletnich jest tablica 5 i wykres, w których prezentuje się liczbę osób.

Tablica 5. Wpływ spraw nieletnich

WYSZCZEGÓLNIENIE	1999	2000	2001	2002	2003
w liczbach bezwzględnych (w tysiącach)					
Sprawy w postępowaniu:					
wyjaśniającym (Npw)	71,5	80,5	84,1	76,8	79,9
opiekuńczo-wychowawczym (Now)	35,2	40,3	43,6	42,8	45,3
poprawczym (Nk)	1,7	1,6	1,7	1,6	1,5
razem sprawy	108,4	122,4	129,4	121,2	126,7
wskaźniki dynamiki 1999 = 100					
Npw	100,0	112,6	117,6	107,4	111,7
Now	100,0	114,5	123,9	121,6	128,7
Nk	100,0	94,1	100,0	94,1	88,2
razem sprawy	100,0	112,9	119,4	111,8	116,9
wskaźniki dynamiki^{*)} rok poprzedni = 100					
Npw	100,1	112,6	104,5	91,3	104,0
Now	102,3	114,5	108,2	98,2	105,8
Nk	94,4	94,1	106,3	94,1	93,8
razem sprawy	100,7	112,9	105,7	93,7	104,5

Zauważa się znaczny i systematyczny wzrost liczby rejestrowanych spraw nieletnich w okresie pięcioletnim, aż o 16,9%, przy niewielkim załamaniu tj. liczby w roku 2002, co miało wpływ na tempo wzrostu liczone rok do roku, które charakteryzuje się zmniejszającymi się wskaźnikami dynamiki.

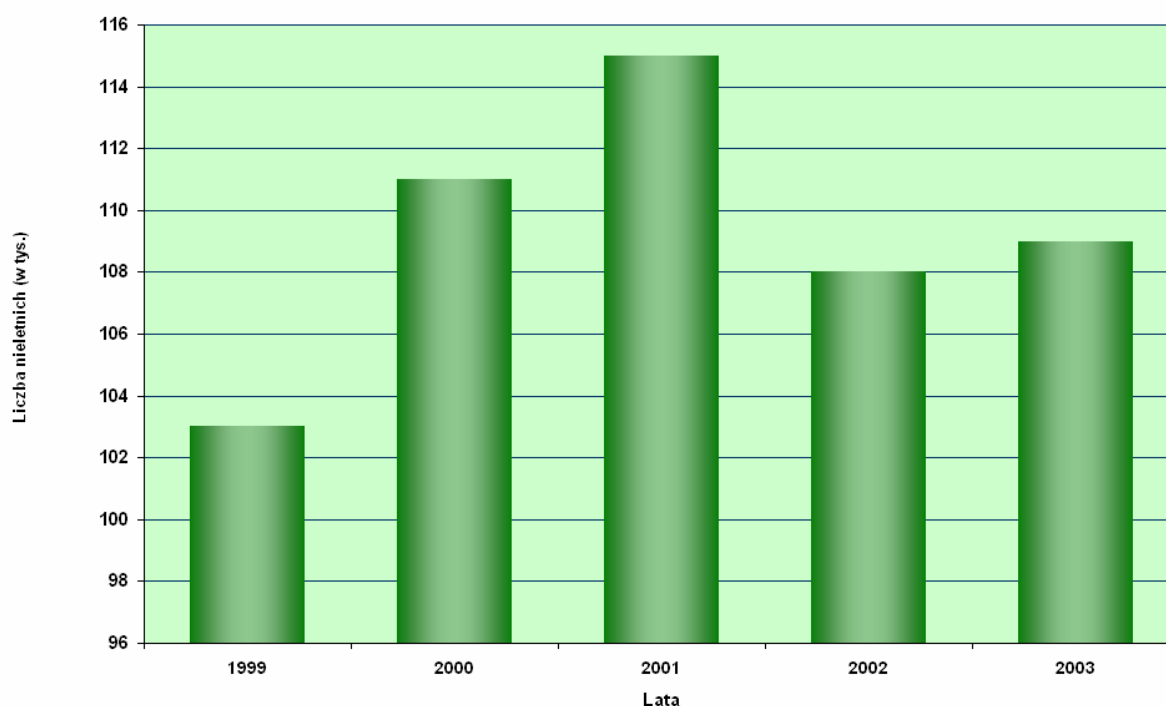
Wykres 11. Wpływ spraw nieletnich

Tablica 6. Załatwienia spraw wobec osób nieletnich - dotyczy osób

Lata	W liczbach bezwzględnych	Wskaźniki dynamiki
1998	107 680	100,0
1999	103 200	95,8
2000	110 826	102,9
2001	115 356	107,1
2002	108 485	100,7
2003	108 864	101,1

Wykres 12. Nieletni stający przed sądem, których sprawy zostały załatwione

Analiza rodzajów orzeczeń wobec nieletnich przedstawiona będzie w części 3.2. niniejszego opisu statystycznego.

2.4. SPRAWY Z ZAKRESU PRAWA PRACY

Ogólna liczba wpływających spraw w 2003 r. dot. prawa pracy wzrosła o 20,5% w porównaniu z 2002 r. i wynosiła 401,1 tys. (w 2002 r. – 332,9 tys. ogółem), a także w sądach: - apelacyjnych o 1,3%, okręgowych o 6,7%, natomiast najwięcej w sądach rejonowych – o 21,9%.

Załatwiono 374 tys. spraw, więcej niż w 2002 r. o 15%, lecz mniej od wpływu, co spowodowało zwiększenie liczby spraw niezadowolonych o 26,4% do liczby 127,1 tys. (w 2002 r. – 100,6 tys.)

Do sądów okręgowych ogółem wpłynęło 30,8 tys. spraw, więcej o 6,7% spraw niż w 2002 r.; **do sądów rejonowych** wpłynęło 368,3 tys. spraw, więcej o 21,9% w porównaniu z rokiem 2002.

Do **sądów okręgowych** z zakresu prawa pracy (rep. P) w pierwszej instancji wpłynęło 5,7 tys. spraw, mniej o 14,4% niż w roku 2002 i 18,6 tys. spraw w postępowaniu

apelacyjnym (o 15,9 % więcej niż w 2002 r.). Wpływ spraw zarówno pierwszej jak i drugiej instancji nie został opanowany, wobec czego pozostałości wzrosły odpowiednio: o 3,3% i o 84,0%, jedynie w sprawach zażaleniowych zmniejszyły się o 5,7%.

W **sądach rejonowych** 322,1 tys. spraw (87,4%) stanowią sprawy ze stosunku pracy: nastąpił znaczny wzrost wpływu o 17,9%, a załatwiono o 24 tys. spraw mniej niż wpłynęło, zatem liczba pozostałości wzrosła do 116,4 tys. (o 25,5%) zatem i wskaźniki trwania postępowania i opanowania wpływu znacznie się pogorszyły: w ciągu pięciu lat z 3,0 mies. do 3,9 mies., a opanowania wpływu w porównaniu z rokiem 2002 spadł z 97,5 do 93,4.

Kasacji w sądach okręgowych było 1 692, a w sądach apelacyjnych – 505 spraw i wzrost wpływu wynosił odpowiednio: 2,1% i 7,5%.

2.5. SPRAWY Z ZAKRESU UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH

W roku 2003 liczba wpływu spraw z zakresu ubezpieczeń społecznych była mniejsza o 5,5% niż w roku 2002 i wyniosła razem 285,5 tys. (w 2002 r. – 302,0 tys.). W liczbie tej mieszczą się sprawy obu instancji sądów okręgowych: 186,9 tys., sprawy odwoławcze w sądach apelacyjnych – 31,6 tys. i pierwszoinstancyjne do sądów rejonowych – 67,0 tys. Od 1 października 2001 roku sądy rejonowe rozpoczęły rozpatrywanie spraw z zakresu ubezpieczenia społecznego i wpływ ten wówczas wyniósł 8 903 sprawy, nie wpłynęła żadna sprawa drugoinstancyjna do sądu okręgowego, natomiast w roku 2003 spraw apelacyjnych do tego szczebla sądowego było 3 210.

Do sądów apelacyjnych w ramach apelacji wpłynęło 23,5 tys. spraw, co stanowi wzrost o 2,0% spraw, a w ramach zażaleń – 2,9 tys. (o 7,3% więcej niż w 2002 roku). Ponadto wpływ spraw kasacyjnych był większy o 11,6%. Liczba wniesionych spraw kasacyjnych wynosiła 5 165 (w 2002 r. – 4 630).

Do sądów okręgowych wpłynęło 3 210 spraw apelacyjnych i 453 zażaleniowe, a także – 153 sprawy kasacyjne.

Załatwienia spraw ogółem były mniejsze o 9,8% niż w roku 2002, lecz znacznie większe od wpływów, wobec czego pozostałość spraw niezadowolonych zmniejszyła się do 164,7 tys. tj. o 10,0%.

Analizując ewidencję spraw w poszczególnych sądach nie można nie zauważyć znacznych dysproporcji w załatwieniach spraw w odniesieniu do wpływu (wskaźnika

opanowania wpływu) między szczeblami sądów. W sądach okręgowych wskaźnik ten wyniósł 114,9%, a w sądach rejonowych – 89,0%. W porównaniu z danymi za rok 2002 nastąpiła znaczna poprawa w załatwieniu spraw, co objawia się m.in. wzrostem wskaźnika opanowania wpływu w sądach rejonowych z 61,2 do 89,6, przy nieznacznie pogorszonym wskaźniku w sądach okręgowych ze 129,0 do 114,9.

Wskaźniki pozostałości dla spraw pierwszoinstancyjnych, tzw. trwania postępowania od kilku lat rosły i prezentowane są w tabeli III.

2.6. SPRAWY GOSPODARCZE

Liczba wpływających spraw gospodarczych była w 2003 roku mniejsza o 0,9% w porównaniu z rokiem 2002 r. i wynosiła 1 049 tys., przy czym w sądach apelacyjnych była większa o 12,3% jednakże stanowi tylko 1,1% wpływu spraw tego rodzaju a jest to procent nieznaczący.

Ilustruje to następująca tabela i wykres.

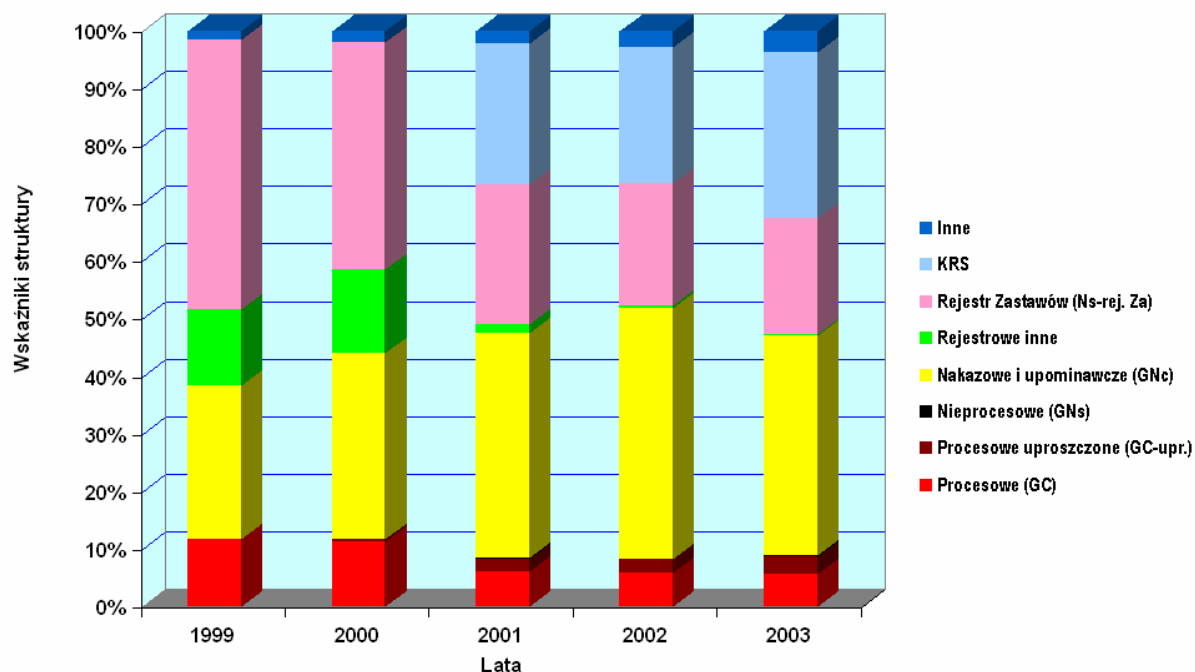
Tablica 7. Wpływ spraw gospodarczych

Rodzaje spraw gospodarczych	1999	2000	2001	2002	2003
w liczbach bezwzględnych (w tysiącach)					
OGÓŁEM	845,5	887,7	1 068,7	1 057,9	1 048,6
W tym sprawy w sądach rejonowych	797,2	817,6	973,1	952,0	943,3
w tym:					
procesowe (GC)	93,8	93,0	60,2	56,2	53,9
procesowe uproszczone (GC-upr.)	x	3,0	21,5	22,4	29,8
nieprocesowe (GNs)	0,7	0,9	1,1	1,0	1,1
nakazowe i upominawcze (GNc)	211,4	263,7	380,1	414,8	360,1
rejestrowe	479,1	440,4	488,6	431,1	465,8
w tym: Rejestr Zastawów	373,7	322,5	235,9	201,3	190,1
Krajowy Rejestr Sądowy	x	x	239,4	225,5	272,0
w odsetkach					
OGÓŁEM	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
W tym sprawy w sądach rejonowych	94,3	92,1	91,1	90,0	90,0
w tym:					
procesowe (GC)	11,8	11,4	6,2	5,9	5,7
procesowe uproszczone (GC-upr.)	x	0,4	2,2	2,4	3,2
nieprocesowe (GNs)	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
nakazowe i upominawcze (GNc)	26,5	32,3	39,1	43,6	38,2
rejestrowe	60,1	53,9	50,2	45,3	49,4
w tym: Rejestr Zastawów	78,0	73,2	48,3	46,7	40,8
Krajowy Rejestr Sądowy	x	x	49,0	52,3	58,4
wskazniki dynamiki rok 1999 = 100					
OGÓŁEM	100,0	105,0	126,4	125,1	124,0
W tym sprawy w sądach rejonowych	100,0	102,6	122,1	119,4	118,3
w tym:					
procesowe (GC)	100,0	99,1	64,2	59,9	57,5
procesowe uproszczone (GC-upr.)	x	100,0	716,7	746,7	993,3
nieprocesowe (GNs)	100,0	128,6	157,1	142,9	157,1
nakazowe i upominawcze (GNc)	100,0	124,7	179,8	196,2	170,3
rejestrowe	100,0	91,9	102,0	90,0	97,2
w tym: Rejestr Zastawów	100,0	86,3	63,1	53,9	50,9
Krajowy Rejestr Sądowy	x	x	100,0	94,2	113,6

Tablica 7. Wpływ spraw gospodarczych (dok.)

Rodzaje spraw gospodarczych	2000	2001	2002	2003
wskazniki dynamiki rok poprzedni = 100				
OGÓŁEM	105,0	120,4	99,0	99,1
W tym sprawy w sądach rejonowych	102,6	119,0	97,8	99,1
w tym:				
procesowe (GC)	99,1	64,7	93,4	95,9
procesowe uproszczone (GC-upr.)	100,0	716,7	104,2	133,0
nieprocesowe (GNs)	128,6	122,2	90,9	110,0
nakazowe i upominawcze (GNc)	124,7	144,1	109,1	86,8
rejestrowe	91,9	110,9	88,2	108,0
w tym: Rejestr Zastawów	86,3	73,1	85,3	94,4
Krajowy Rejestr Sądowy	x	100,0	94,2	120,6

Wykres 13. Wpływ spraw gospodarczych w sądach rejonowych

Sprawy Sądu Antymonopolowego zaliczone zostały do kategorii spraw rozpatrywanych w sądach okręgowych. Wpływy i załatwienia spraw w tym sądzie od kilku lat systematycznie rosły od poziomu poniżej 100 spraw, przez ponad 300 w 2000 r., do 540 w

2003 r. W 2003 r. wpłynęło do Sądu Antymonopolowego 540 spraw (o 6,1% więcej w porównaniu z rokiem 2002).

W prezentowanych tablicach I, II i III umieszczono informacje o sprawach upadłościowych i układowych. Udział tych spraw w sprawach gospodarczych jest mały, jednak waga ich jest znacząca. Od 1 października nastąpiła zmiana podstawy prawnej do rozpatrywania spraw z zakresu postępowania naprawczego i upadłościowego, zatem – także zmiana sposobu rejestrowania. Prezentowane są liczby łącznie spraw z postępowania upadłościowego za rok 2003, chociaż analizować je należy z dużą dozą ostrożności z uwagi na zmianę trybu ich rejestracji w sądach.

Łącznie sądy rejonowe i okręgowe miały do załatwienia 18 086 spraw i w 2002 r. – 13 907 spraw upadłościowych i układowych, a załatwiły łącznie 11 526 spraw, a więc 63,7 % spraw do rozpatrzenia. Wskaźniki trwania postępowania w sprawach układowych przedstawione są w załączonej tablicy o czasie postępowania.

Kasacji gospodarczych w sądzie okręgowym wpłynęło 349, a 94 zostały niezakończone, natomiast odpowiednie liczby dla sądów apelacyjnych prezentują się następująco: 1 719 i 526.

3. ANALIZA ORZECZEŃ PIERWSZEJ INSTANCJI

3.1. SPRAWY KARNE

W 2003 roku w sądach okręgowych i rejonowych z oskarżenia publicznego i prywatnego osądzono łącznie 497 531 osób, tj. o 70 485 osób więcej niż w 2002 r. (o 16,5 %).

Poniższe tablice i wykres prezentują dynamikę skazań według właściwości rzeczowej.

Tablica 8. Osoby osądzone ^{a)} w latach 1994 do 2003 przez sądy pierwszej instancji

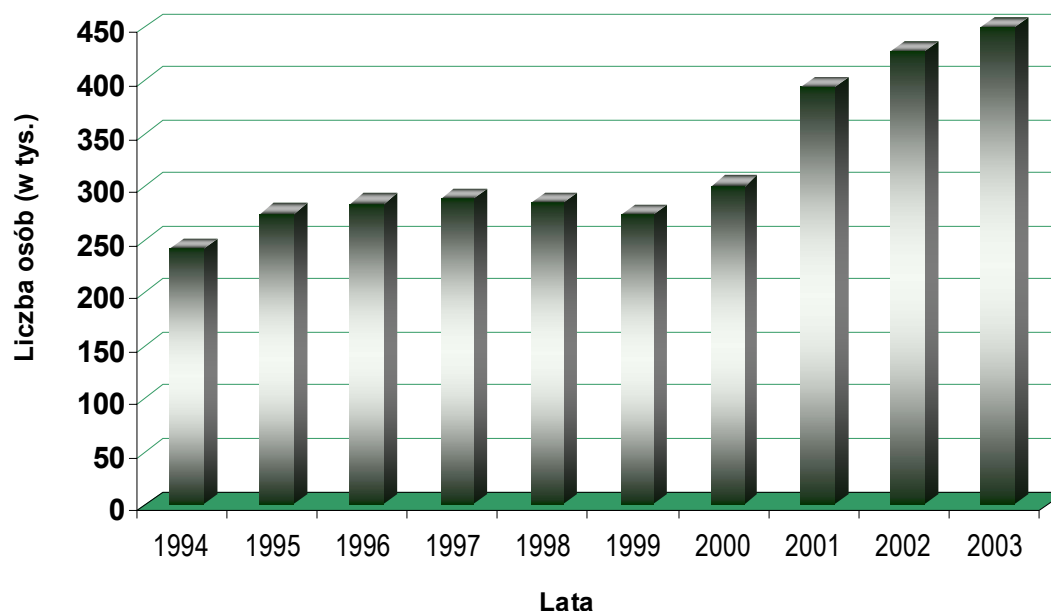
Lata	Osądzeni w sądach		
	razem	okręgowych	rejonowych
w liczbach bezwzględnych			
1994	240 343	11 423	228 920
1995	273 892	12 739	261 153
1996	283 245	9 377	273 868
1997	288 701	8 217	280 484
1998	284 889	9 100	275 789
1999	273 346	9 286	264 060
2000	300 137	10 521	289 616
2001	393 042	11 643	381 399
2002	427 046	11 486	415 560
2003	497 531	11 113	486 418
wskaźniki dynamiki rok 1994 = 100			
1995	114,0	111,5	114,1
1996	117,9	82,1	119,6
1997	120,1	71,9	122,5
1998	118,5	79,7	120,5
1999	113,7	81,3	115,4
2000	124,9	92,1	126,5
2001	163,5	101,9	166,6
2002	177,7	100,6	181,5
2003	207,0	97,3	212,5

Tablica 8. Osoby osądzone^{a)} w latach 1994 do 2003 przez sądy pierwszej instancji (dok.)

Lata	Osądzeni w sądach		
	razem	okręgowych	rejonowych
wskaźniki dynamiki rok poprzedni = 100			
1996	103,4	73,6	104,9
1997	101,9	87,6	102,4
1998	98,7	110,7	98,3
1999	95,9	102,0	95,7
2000	109,8	113,3	109,7
2001	131,0	110,7	131,7
2002	108,7	98,7	109,0
2003	116,5	96,8	117,1

a) z oskarżenia publicznego i prywatnego łącznie

Wykres 14. Osoby osądzone przez sądy okręgowe i rejonowe pierwszej instancji – łącznie

Zauważyć należy ponaddwukrotny wzrost liczby osób osądzonych w ciągu ostatnich dziesięciu lat. Mowa tu jest o osądzeniach i skazaniach za przestępstwa, odrębnie bowiem analizuje się liczby wykroczeń, które z dniem 17 października 2001 roku także rozpatrywane są przez sądy. Liczba orzeczeń za wykroczenia pozostaje na poziomie 400-450 tys. od daty

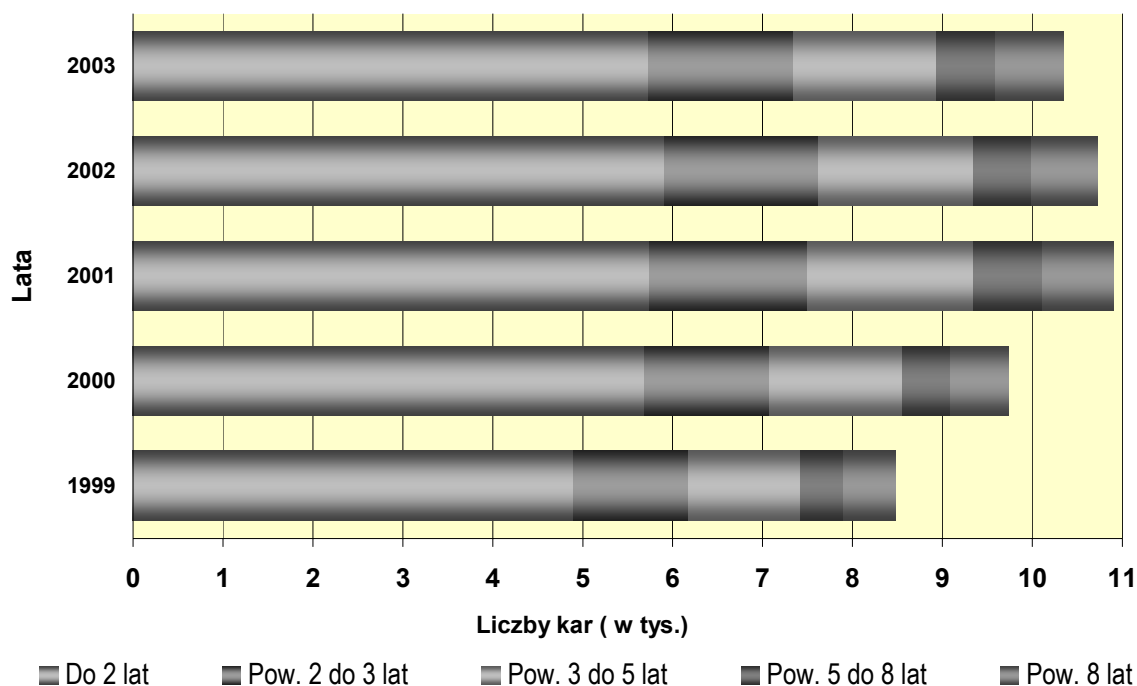
zmiany penalizacji spraw o spowodowanie wypadku drogowego (art. 178 a kk), których w 2001 r. było ok. 70 tys., a w 2003 r. 120 tys. Jednak należy mieć na uwadze, że czyny opisane w art. 86 i 87 kw w dalszym ciągu są wykroczeniami.

W sądach okręgowych osądzono 11 113 osób, o 373 osoby mniej niż w roku 2002 (o 3,2%). Zauważa się stałość dynamiki liczby osób osądzonych w pierwszej instancji w sądach okręgowych w ciągu ostatnich dziesięciu lat z 11 423 w 1994 r. do 11 113 w 2003 r. z niewielkim zmniejszeniem w latach 1996-99.

W sądach okręgowych skazano 10 483 osoby, tj. 94,3% osądzonych. Za zabójstwo na karę dożywotniego pozbawienia wolności zostało skazanych 54 osoby i 151 osób na karę 25 lat pozbawienia wolności. W roku 2002 odpowiednie liczby wynoszą odpowiednio 10 864 osób (94,6%), 42 i 172.

Orzeczenia prezentowane wyżej są orzeczeniami pierwszej instancji. Część z nich uprawomocniła się w danym okresie sprawozdawczym, a część była do końca roku nieprawomocna. Informacje o prawomocnych osądzeniach zbierane są na podstawie innych – niż sprawozdania - dokumentów.

Wykres 15. Wymiar kary pozbawienia wolności w sądach okręgowych pierwszej instancji

W tym 3 lata:

w 1999 r. – 903 osoby
w 2000 r. – 973 osoby
w 2001 r. – 1 249 osób
w 2002 r. – 1 223 osoby
w 2003 r. – 1 154 osoby

W tym 5 lat:

w 1999 r. – 308 osób
w 2000 r. – 360 osób
w 2001 r. – 522 osób
w 2002 r. – 428 osób
w 2003 r. – 419 osób

W tym 8 lat:

w 1999 r. – 170 osób
w 2000 r. – 178 osób
w 2001 r. – 199 osób
w 2002 r. – 202 osoby
w 2003 r. – 194 osoby

W tym 25 lat i dożywocie:

w 1999 r. – 121 osób
w 2000 r. – 149 osób
w 2001 r. – 241 osób
w 2002 r. – 214 osób
w 2003 r. – 205 osób

Tablica 9. Wymiary kary pozbawienia wolności w sądach okręgowych pierwszej instancji

Wymiar kary pozbawienia wolności	1999	2000	2001	2002	2003
w liczbach bezwzględnych					
OGÓŁEM pozbawienie wolności	8 461	9 714	10 869	10 725	10 297
W tym z warunkowym zawieszeniem	3 535	4 112	3 926	4 023	3 989
do 2 lat	4 895	5 693	5 737	5 907	5 732
pow. 2 pon. 3 lat	380	413	514	487	457
3 lata	903	973	1 249	1 223	1 154
powyżej 3 pon. 5 lat	934	1 117	1 330	1 300	1 176
5 lat	308	360	522	428	419
powyżej 5 pon. 8 lat	315	357	567	445	465
8 lat	170	178	199	202	194
powyżej 8 pon. 15 lat	329	326	390	395	391
15 lat	124	170	156	166	158
25 lat	103	127	205	172	151
Dożywotnie pozbawienie wolności	18	22	36	42	54
w odsetkach					
OGÓŁEM	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
W tym z warunkowym zawieszeniem	41,8	42,3	36,1	37,5	38,7
do 2 lat	57,9	58,6	52,8	55,1	55,7
pow. 2 pon. 3 lat	4,5	4,3	4,7	4,5	4,4
3 lata	10,7	10,0	11,5	11,4	11,2
powyżej 3 pon. 5 lat	11,0	11,5	12,2	12,1	11,4
5 lat	3,6	3,7	4,8	4,0	4,1
powyżej 5 pon. 8 lat	3,7	3,7	5,2	4,1	4,5
8 lat	2,0	1,8	1,8	1,9	1,9
powyżej 8 pon. 15 lat	3,9	3,4	3,6	3,7	3,8
15 lat	1,5	1,8	1,4	1,5	1,5
25 lat	1,2	1,3	1,9	1,6	1,5
Dożywotnie pozbawienie wolności	0,2	0,2	0,3	0,4	0,5

Analiza orzeczeń pierwszoinstancyjnych w sądach okręgowych informuje nas o zaostrzeniu orzeczeń ferowanych przez te sądy. W ciągu ostatnich pięciu lat udział orzeczeń z

warunkowym zawieszeniem wykonania kary pozbawienia wolności w ogólnej liczbie orzeczeń o pozbawienie wolności zmniejszył się z 41,8% do 38,7%. Zauważyć należy, iż w sądach okręgowych właściwością jest osądzanie oskarżonych o popełnienie zbrodni i innych przestępstw wskazanych w kpk, zatem udział liczby zawieszeń jest znaczący. Także znaczny jest udział ponad 50% wymienionych kar w wysokości do 2 lat pozbawienia wolności (w 1999 r. – 57,9%), w 2003 r. – 55,7%). Wzrasta natomiast znacznie udział kar wymierzonych w wysokości od 3 do 5 lat z 25,3% do 10,5%. Wyższe wymiary pozostają w takiej samej skali przez omawiane pięć lat, mimo iż liczby bezwzględnie wzrastają.

W sądach rejonowych osądzono 486 418 osób, o 70 858 osób więcej niż w 2002 roku, a skazano 424 329 osób, tj. 87,2% osób osądzonych. Strukturę kar przedstawiają tablice 10 i 11 i wykres.

Wzrost skokowy liczby osądzonych i skazanych wyjaśnia się zmianą przepisów prawa wykroczeniowego, z których to wynika, że część wykroczeń o określonej kategoryzacji jest kwalifikowana jako przestępstwa.

Tablica 10. Rodzaje kar w sądach rejonowych

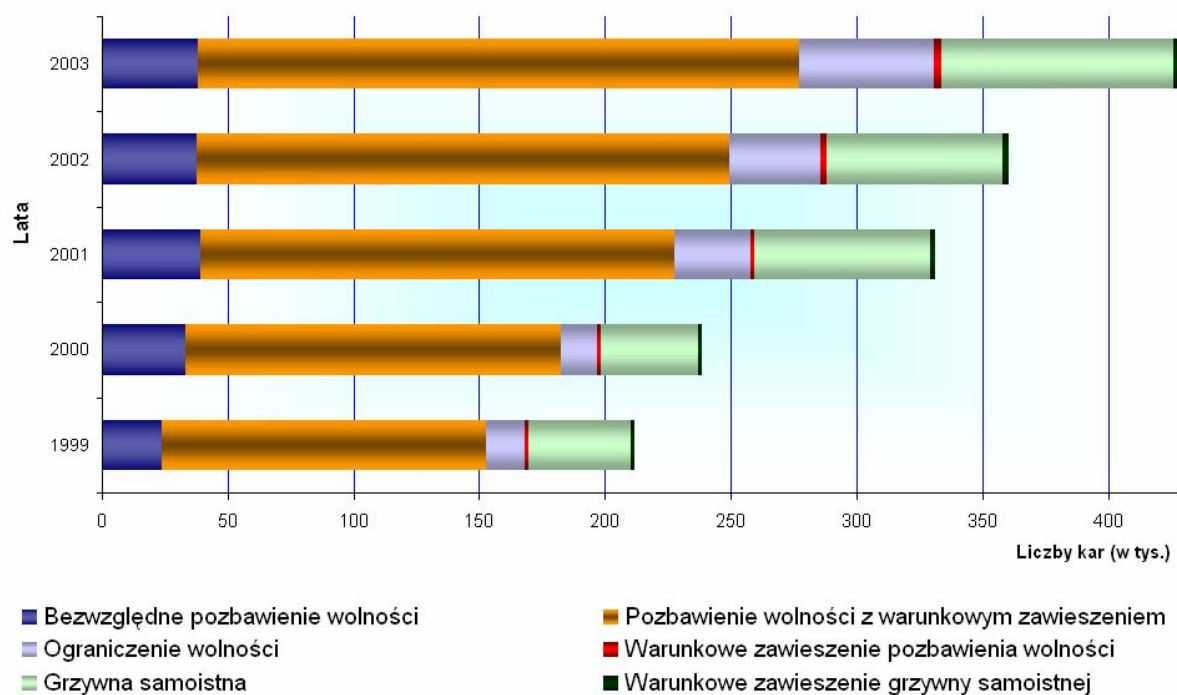
Rodzaje kar	1999	2000	2001	2002	2003
w liczbach bezwzględnych					
OGÓŁEM skazani (z osk. publ. i pryw. łącznie)	211 941	240 298	329 551	357 376	424 329
W tym:					
pozbawienie wolności	152 794	182 529	227 787	249 561	277 456
bezwzględne	24 233	33 313	38 977	37 514	38 222
z warunkowym zawieszeniem	128 561	149 216	188 810	212 047	239 234
ograniczenie wolności	16 785	15 980	29 998	36 419	53 303
w tym					
z warunkowym zawieszeniem	1 450	1 440	1 647	2 078	3 014
grzywna samoistna	42 064	40 379	69 741	69 931	92 381
w tym					
z warunkowym zawieszeniem	1 692	1 735	2 208	2 678	3 274

Tablica 10. Rodzaje kar w sądach rejonowych (dok.)

Rodzaje kar	1999	2000	2001	2002	2003
w odsetkach ^{a)}					
OGÓŁEM skazani	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
W tym:					
pozbawienie wolności	72,1	76,0	69,1	69,8	65,4
bezwzględne	11,4	13,9	11,8	10,5	9,0
z warunkowym zawieszeniem	60,7	62,1	57,3	59,3	56,4
ograniczenie wolności	7,9	6,7	9,1	10,2	12,6
w tym					
z warunkowym zawieszeniem	0,7	0,6	0,5	0,6	0,7
grzywna samoistna	19,8	16,8	21,2	19,6	21,8
w tym					
z warunkowym zawieszeniem	0,8	0,7	0,7	0,7	0,8

a) Każdy rodzaj kary odniesiony jest do liczby ogółem skazani

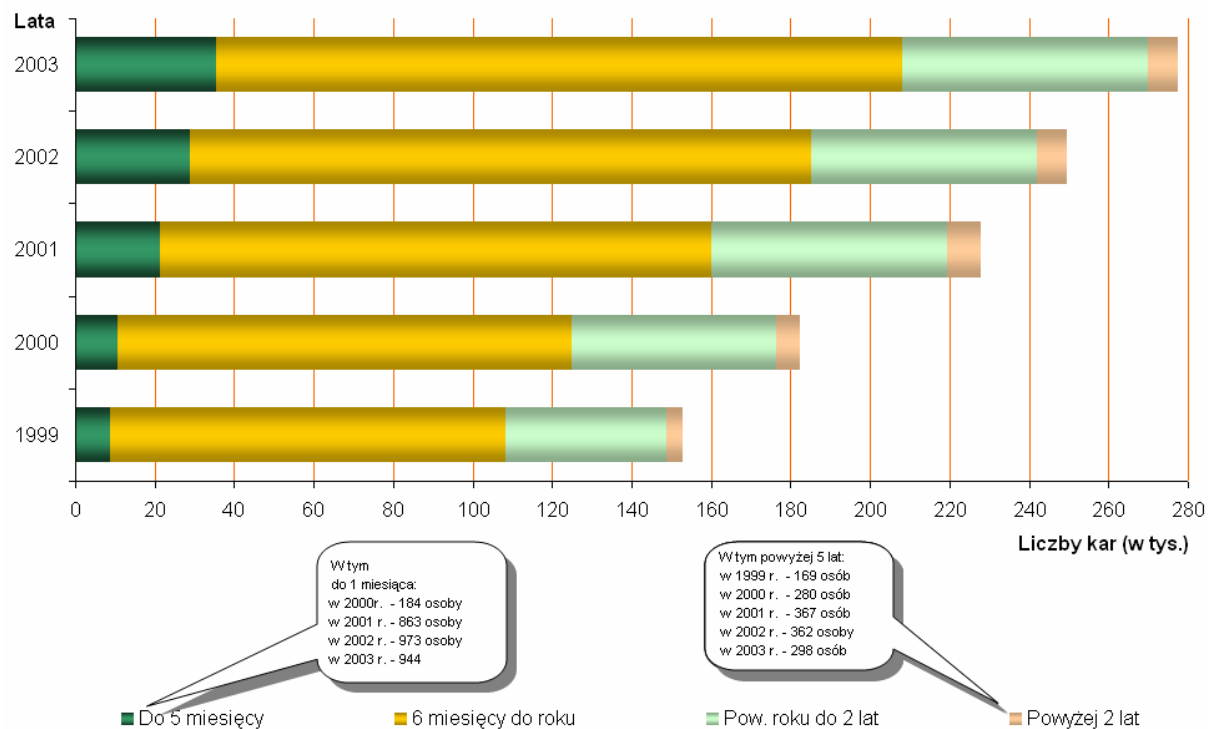
Wykres 16. Rodzaje kar w sądach rejonowych

Tablica 11. Wymiar kary pozbawienia wolności w sądach rejonowych

Wymiar kary	1999	2000	2001	2002	2003
w liczbach bezwzględnych					
OGÓŁEM pozbawienie wolności	152 794	182 529	227 787	249 561	277 456
1 miesiąc	171	184	863	973	944
2 do 5 miesięcy	8 758	10 382	20 438	27 901	34 616
6 mies. do roku	99 425	114 236	138 758	156 216	172 585
powyżej roku do 2 lat	40 436	51 518	59 281	56 945	61 723
powyżej 2 pon. 5 lat	3 835	5 929	8 080	7 164	7 290
powyżej 5 do 8 lat	142	245	335	331	265
powyżej 8 lat	27	35	32	31	33
w odsetkach					
OGÓŁEM pozbawienie wolności	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
1 miesiąc	0,1	0,1	0,4	0,4	0,3
2 do 5 miesięcy	5,7	5,7	9,0	11,2	12,5
6 mies. do roku	65,1	62,6	60,9	62,6	62,2
powyżej roku do 2 lat	26,5	28,2	26,0	22,8	22,2
powyżej 2 pon. 5 lat	2,5	3,2	3,5	2,9	2,6
powyżej 5 do 8 lat	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
powyżej 8 lat	0,02	0,02	0,01	0,01	0,01

Wykres 17. Wymiar kary pozbawienia wolności w sądach rejonowych

W sądach rejonowych dynamika rodzajów kar w ciągu ostatnich pięciu lat (nowy kodeks karny) charakteryzowała się zmniejszającą się dynamiką orzekanych kar bezwzględnych pozbawienia wolności na rzecz z kar nieizolacyjnych i szerszego zakresu stosowania warunkowego zawieszenia ich wykonania.

Ogólny udział kar nieizolacyjnych w 1999 r. w orzeczeniu wyniósł 88,4%, a w 2003 r. – 90,8%. Dynamika wyniosła zatem 102,7%, natomiast zmniejszenie udziału kary bezwzględnego pozbawienia wolności wyniósł 90,7%, mimo ogólnych znaczących wzrostów liczb bezwzględnych rodzajów orzekanych kar; nieizolacyjnych 205,4%. Wskazuje to na bardzo wydatny i nierównomierny wzrost poszczególnych rodzajów tych kar: pozbawienie wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania – o 86,1%, ograniczenia wolności – o 217,6% i grzywny samoistnej o 119,6%. Podkreślić należy, że liczby bezwzględne są także wysokie.

Wśród wymiarów kar pozbawienia wolności ogółem 9z zawieszeniem wykonania kari i bezwzględne pozbawienie wolności) wzrasta udział kar niskich, poniżej pół roku: w ciągu pięciu lat dynamika wyniosła 398,3% (tj. prawie czterokrotnie – z liczby 8,9 tys. orzeczeń w 1999 r. do 34,6 tys. orzeczeń w 2003 roku). Przedział dominujący w wymiarze „6 miesięcy do roku” znacznie wzrastał z 99,4 tys. do 172,6 tys., jednak wolniej – o 73,6%.

Wymiary kary pozbawienia wolności powyżej roku do 2 lat miały mniejsze tempo wzrostu, tzn. orzeczono ich o 52,6% więcej przez omawiane pięć lat natomiast o 106,5% więcej orzeczeń zakończono wyrokiem w wymiarze powyżej 2 do 5 lat.

Udziały natomiast tych kar w wyższym wymiarze pozostawały na zbliżonym poziomie.

W 71 wypadkach osądzono w trybie art. 55 §1 kpk, które zakończono: umorzeniem postępowania – wobec 47 osób, skazano 2 osoby, 22 uniewinniono.

Orzekanie kary grzywny samoistnej za przestępstwa z oskarżenia publicznego, analogicznie jak w roku 2002 w ponad 47% umieszczonych jest w stawce 20 zł i w liczbie stawek do 50.

W 1 606 wypadkach przestępstw z oskarżenia publicznego orzeczono grzywnę samoistną w wysokości kwotowej, a w przedziale powyżej 1 000 zł – 14,0 % orzeczeń.

Wymiary kar za poszczególne rodzaje przestępstw zawarte są w szczegółowej tablicy publikacyjnej.

W 2003 roku z **kodeksu karnego skarbowego** sądy rejonowe osądziły 14 970 osób za przestępstwa (wzrost o 16,0% w stosunku do roku 2002) i 9 770 osób za wykroczenia z tego kodeksu (spadek o 10,1%). Skazano 12 701 osób za przestępstwa (wzrost o 24,1%) i ukarano 8 109 za wykroczenia (spadek o 5,4%).

W sprawach o wykroczenia w 2003 roku sądy wydały 455,8 tys. prawomocnych rozstrzygnięć w tym w 389,9 tys. przypadków orzeczono kary.

3.2. SPRAWY NIELETNICH

W 2003 roku sądy rodzinne załatwiły sprawy 108 864 osób nieletnich w postępowaniu wyjaśniającym. W porównaniu z rokiem poprzednim liczba nieletnich wzrosła o 379 osób, tj. o 0,3%. W liczbie tej nieletnich, którzy stawali przed sądem w związku z czynami karalnymi było 81 469 (mniej o 3,8%). Wobec 18 359 osób nie wszczęto postępowania (więcej o 2,5%), umorzono postępowanie wobec 21 598 osób (mniej o 2,3%). W odniesieniu do roku poprzedniego sprawy 49 543 osób skierowano do postępowania opiekuńczego – wychowawczego (więcej o 1,9%), a 1 491 osób do postępowania poprawczego (mniej o 6,9%).

W postępowaniu opiekuńczo-wychowawczym sądy orzekły łącznie w związku z demoralizacją i czynami karalnymi 16 138 nadzorów kuratorów (31,9% ogółu liczby zastosowanych środków wychowawczych), 16 092 upomnień (31,8%), 7 201 nadzorów rodziców (14,2%), orzeczono zakład wychowawczy wobec 1 771 osób (3,5%) i umieszczenie w placówce opiekuńczo – wychowawczej 1 364 osób (2,7%).

W postępowaniu poprawczym sądy wydały 616 orzeczenia o umieszczeniu w zakładach poprawczych bez zawieszenia i 839 orzeczeń o umieszczeniu w zakładach poprawczych z warunkowym zawieszeniem i orzeczeniem w tym czasie środków wychowawczych, w tym w 628 wypadkach – nadzorów kuratorów.

3.3. SPRAWY CYWILNE, PRACY, UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH, RODZINNE (z wyłączeniem nieletnich), GOSPODARCZE

Orzeczenia sądowe w tych rodzajach spraw są określane w sposób ogólny: uwzględniono w całości lub w części, oddalono, zawarto ugodę,

W sądach okręgowych i 1 156,2 tys. spraw, oddalono 58,5 tys. spraw i zawarto ugodę w 17,7 tys. spraw. W porównaniu z rokiem 2002 stanowi to odpowiednio 112,4%, 101,7% i 89,8%.

W sprawach z zakresu prawa pracy uwzględniono w całości lub w części 100,7 tys. spraw, oddalono 16,6 tys. spraw i zawarto ugodę w 18,2 tys. spraw. W stosunku do roku 2002 stanowi to 136,8%, 105,0% i 93,5%.

W zakresie ubezpieczeń społecznych (Rep. U) oddalono odwołanie w 146,9 tys. spraw, zmieniono zaskarżoną decyzję w całości lub w części w przypadku 82,7 tys. spraw i zobowiązano organ rentowy do wydania decyzji w dalszym terminie w 2,0 tys. spraw. W porównaniu z rokiem 2002 stanowi to odpowiednio 104,8%, 106,6% i 65,2%. Podkreślić należy, iż od 1 października 2001 sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych zaczęto rozpatrywać również w sądach rejonowych.

W sprawach rodzinnych (Rep. RC i Rep. RNs) uwzględniono 155,4 spraw, oddalono 22,6 tys. spraw i zawarto ugodę w 61,3 tys. spraw. W porównaniu do roku 2002 stanowi to 99,9%, 108,7% i 93,2%.

W sprawach gospodarczych uwzględniono w całości lub w części 318,0 tys. spraw, oddalono 18,2 tys., zawarto ugodę w 6,1 tys. spraw. W stosunku do roku 2002 stanowi to odpowiednio 102,0%, 109,0% i 110,9%.

4. SĄDOWE WYKONYWANIE ORZECZEŃ

4.1. SPRAWY KARNE

Wykonywanie orzeczeń w sprawach karnych przebiega w zakładach karnych i w sądach. Wykonywanie orzeczeń przez sądy dotyczy wykonywania tzw. kar wolnościowych: ograniczenia wolności, dozorów w okresie warunkowego zawieszenia kary pozbawienia wolności, grzywny lub ograniczenia wolności oraz dozorów nad warunkowo zwolnionymi.

W 2003 roku pod dozorem 16 472 społecznych i 1 914 zawodowych kuratorów sądowych pozostało 224 414 skazanych z warunkowym zawieszeniem wykonania kary pozbawienia wolności (wzrost w porównaniu do 2002 roku o 8,2%) i 37 030 warunkowo zwolnionych (wzrost w porównaniu z 2002 rokiem o 11,4%).

Sądy wykonywały karę ograniczenia wolności wobec 80 223 (w 2002 r. – 58 216) osób.

4.2 SPRAWY RODZINNE

Sądy wykonują orzeczenia wobec osób nieletnich, małoletnich i dorosłych.

Dane o wykonaniu orzeczeń wobec osób nieletnich pochodzą z kartoteki Nw- wykonanie orzeczeń w sprawach z postępowania opiekuńczo-wychowawczego i poprawczego. W 2003 roku w kartotece tej wpisanych było 74 622 nieletnich, tj. o 727 osób mniej niż w roku 2002 (o 1,0% mniej).

W ośrodkach kuratorskich było 1 298 osób małoletnich i nieletnich, o 37 osób mniej niż w 2002 roku.

Sądy sprawują opiekę nad małoletnimi w związku z ograniczeniem, pozbawieniem lub zawieszeniem władzy rodzicielskiej rodzicom i nad sierotami. Pod opieką sądów było 163 231 małoletnich (w 2002 – 165 777), w tym 137 959 osób, których rodzicom ograniczono władzę rodzicielską. Sądy wydały 1 045 zezwoleń na wyjazd małoletnich za granicę.

Pod opieką sądów pozostawały osoby dorosłe: w związku z nałożeniem obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu – 38 101 osób (w 2002 r. 35 726 osób, w 2001 r. 37 632, w 2000 r. – 35 111, w 1999 r. – 32 443), a w związku z kuratelą nad osobami ubezwłasnowolnionymi całkowicie lub częściowo – 44 289 osób (w 2002 r. 42 241 osób, w 2001 r. - 43 233, w 2000 r. – 37 801, w 1999 r. – 35 630).

4.3. WYKONYWANIE ORZECZEŃ PRZEZ KOMORNIKÓW

Komornicy sądowi w 2003 roku wykonywali 1 873 635 orzeczeń sądowych, w tym 580 226 orzeczeń alimentacyjnych.

Komornicy sądowi przeprowadzili 1 374,3 tys. dochodzeń z urzędu.

Liczby wykonywanych orzeczeń były większe, niż w roku poprzednim o 13,4 %.

5. EWIDENCJA SPRAW W WYDZIAŁACH GRODZKICH – SĄDACH GRODZKICH

Do wydziałów grodzkich – sądów grodzkich w roku 2003 r. wpłynęło 1 605,9 tys. spraw, z tego 782,7 tys. spraw cywilnych i 823,3 tys. spraw karnych. W porównaniu z danymi z roku 2002 nastąpił wzrost o 24,7%.

W liczbie wpływających **spraw cywilnych** największy udział mają sprawy nakazowe – 674,9 tys., tj. 86,2% (w 2002 r. – 87,5%), następnie sprawy procesowe załatwiane w postępowaniu uproszonym 61,2 tys. tj. 7,8% (w 2002 r. – 7,9 %) oraz nieprocesowe – 36,3 tys., tj. 4,6 %. Pozostałymi sprawami są sprawy procesowe, dotyczące pomocy sądowej i tzw. ogólne.

Załatwiono 746,4 tys. spraw, tj. 95,4% wpływu. Załatwień było więcej o 28,0% w porównaniu z rokiem 2002. W sprawach nakazowych (Rep. Nc) załatwiono 640,5 tys. spraw, tj. 94,9% wpływu. W sprawach procesowych (łącznie z postępowaniem uproszczonym - Rep. C i C-upr) odsetek załatwień był mniejszy i wyniósł 97,0% (63,9 tys. spraw).

Wskaźniki pozostałości wynoszą: w sprawach nakazowych 3,1 mies., a procesowych – 4,0 mies. (w 2002 r. – odpowiednio 3,0 mies. i 4,1 mies.).

Sprawy wpływające w roku 2003 do wydziałów grodzkich stanowiły 36,0 % spraw cywilnych (z wyłączeniem spraw wieczystoksięgowych), które wpłynęły do sądów rejonowych i 31,6% - wpływu do wszystkich sądów tego rodzaju spraw. Sprawy cywilne nakazowe stanowiły 69,9% wpływu tego rodzaju spraw do sądów rejonowych, a procesowe (łącznie z postępowaniem uproszczonym – 27,5 %).

W liczbie wpływających **spraw karnych** największy udział mają sprawy o wykroczenia. Wpłynęło ich 407,9 tys. (49,5%). Następne sprawy co do ilości to sprawy karne (Rep. K) - 243,7 tys. (29,6%) i sprawy z Rep. Ko – 74,5 tys. (9,0%).

Załatwienia spraw karnych ogółem w wydziałach grodzkich – sądach grodzkich ukształtowały się na poziomie 100,1% wpływu. W sprawach o wykroczenia (rep. W) załatwiono 461,8 tys. (113,2% wpływu), wpisanych do rep. K – 197,5 tys. (81,0% wpływu), związanych z kodeksem skarbowym załatwiono 19,0 tys. (102,3% wpływu), spraw wykroczeń przekazanych w trybie art. 508 § 1 i 3 kpk – 47 (335,7% wpływu), a w trybie odwoławczym (art. 512 § 1 kpk) – 262 (494,3% wpływu).

Wskaźniki trwania postępowania kształtowały się następująco: w sprawach o wykroczenia rep. W – 3,5 mies., wpisanych do rep. K 3,9 - mies., kodeks karny skarbowy: 2,4 mies., wykroczenia (w trybie art. 508 § 1 i 3 kpk) 0,9 mies., a w trybie art.512 § 1 kpk – 0,9 mies. (przyjmując jako przeciętny wpływ liczbę wpływu podzieloną przez 12 miesięcy).

Pozostałe sprawy (np. K z oskarżenia prywatnego, Ko, Ko1) stanowią 11,1% spraw, które wpłynęły do wydziałów grodzkich.

Udział spraw karnych rozpatrywanych w wydziałach grodzkich w ogólnej liczbie spraw karnych rozpatrywanych we wszystkich sądach rejonowych wynosił 49,0 %, lecz był zróżnicowany, gdy analizuje się sprawy według rodzajów, np. sprawy z kodeksu karnego skarbowego stanowią 42,4 %, sprawy K z oskarżenia prywatnego – 65,1 %, a Ko – 16,9 % sprawy wykroczeniowe (rep. W) – 93,1 %.

Strukturę wpływu spraw do sądów grodzkich prezentuje poniższy wykres.

Wykres 17. Struktura wpływu spraw w sądach grodzkich w 2003 roku.

